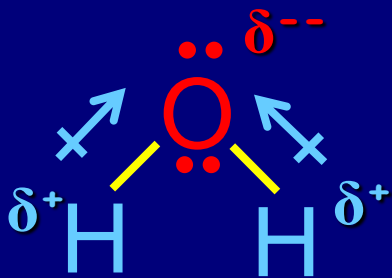
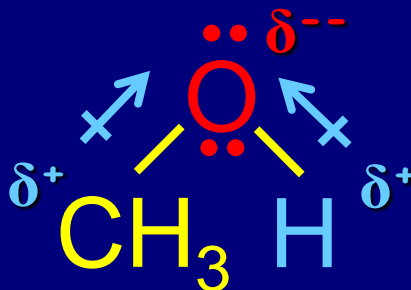

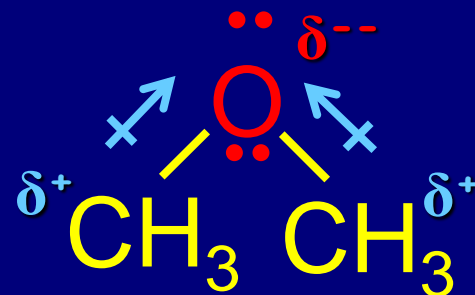
Poglavlje 8: Alkoholi R-OH

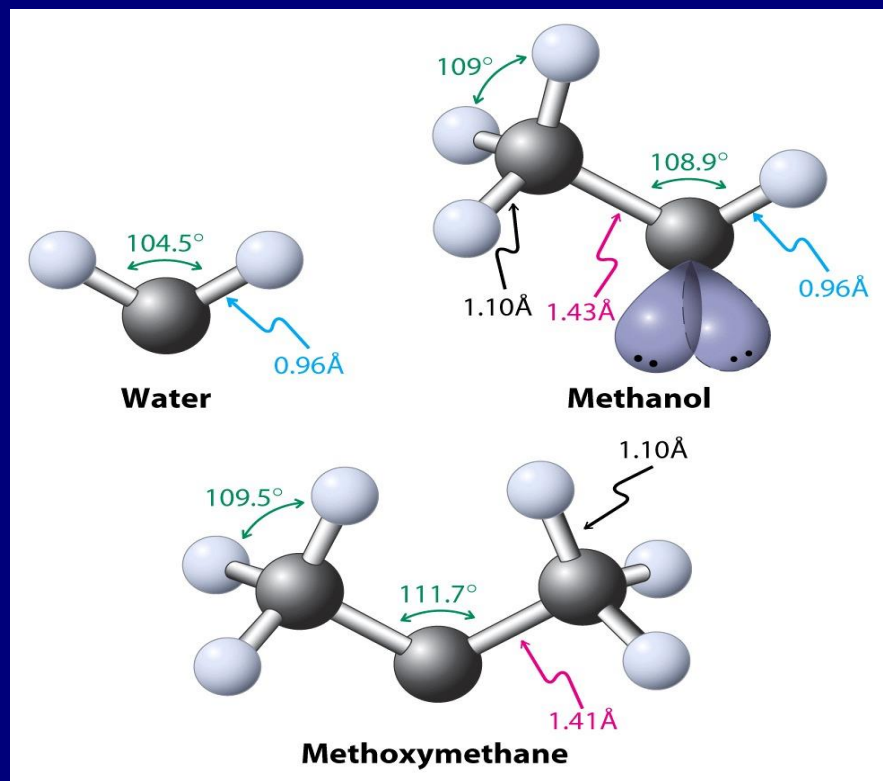
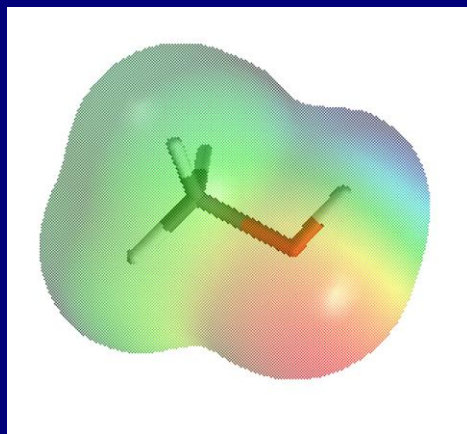
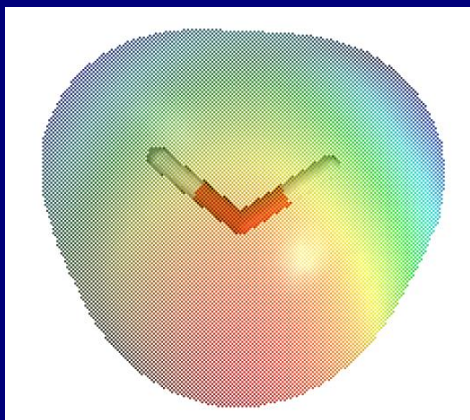
voda

alkohol

etar

Nomenklatura

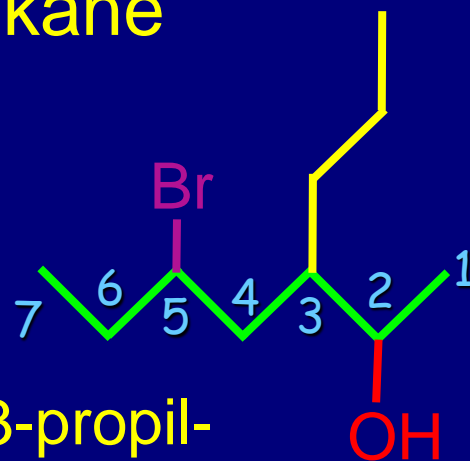
1. Pronaći najduži lanac koji sadrži -OH grupu: alkan
→ alkanol. Važno: Ovo ne mora biti i najduži lanac u molekulu!

2. Numerisanje tako da ugljenik na kome se nalazi OH grupa (HO-C) bude označen najmanjim brojem

3. Ostala pravila su ista kao i za alkane

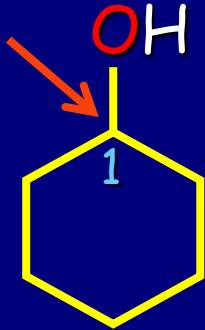
4,4-Dimetil-1-nanol

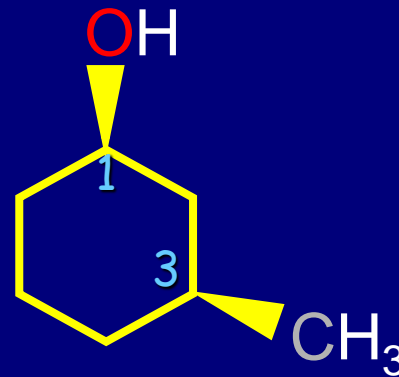
5-Brom-3-propil-
2-heptanol
(najduži niz je C8)

Ciklični alkoholi su cikloalkanoli:

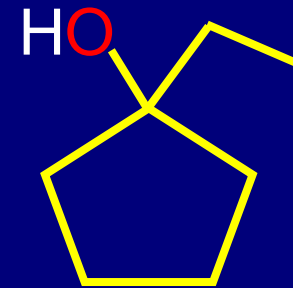
Definiše se kao C1,
nema numeracije u nazivu!!!

Cikloheksanol

Cis-3-metil-
cikloheksanol

1-Etilciklo-
pentanol

-OH kao supstituent je **hidroksi**

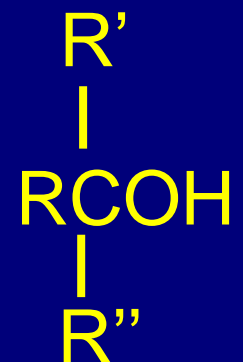
-OR je **alkoksi**: Etri R-O-R', alkoksialkani

Primarni

Sekundarni

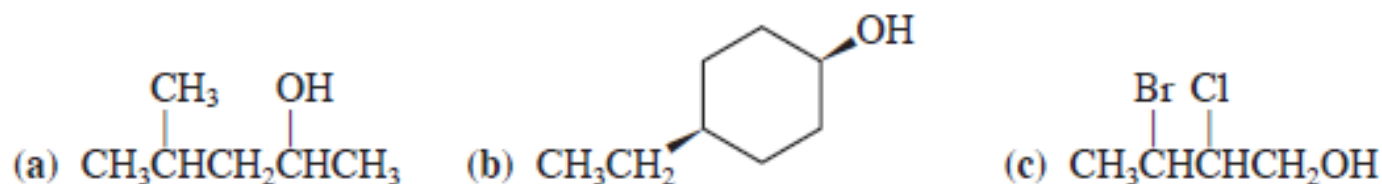
Tercijarni alkoholi

Vežba 8-1

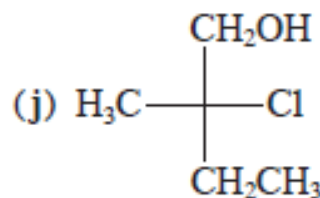
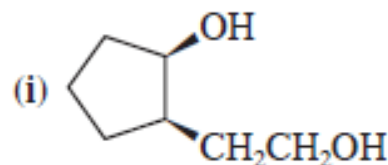
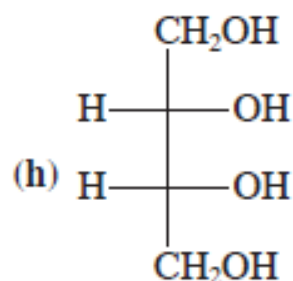
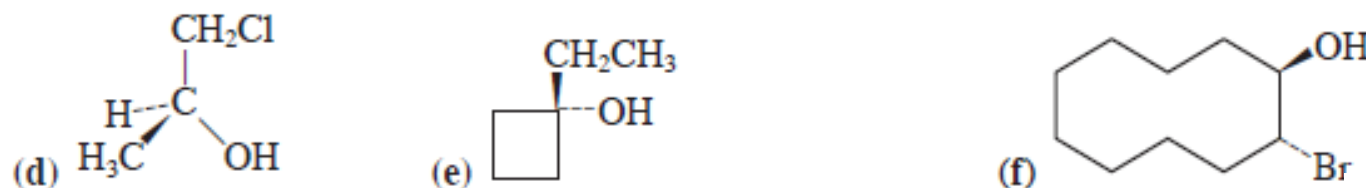
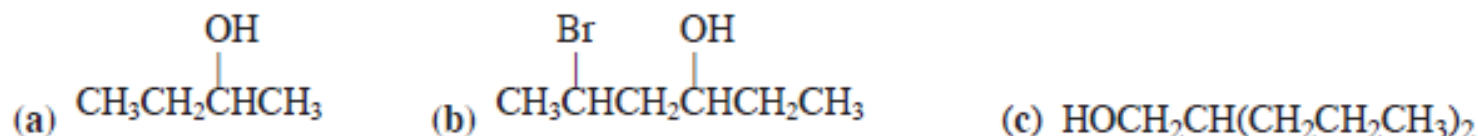
Nacrtajte strukture datih alkohola. (a) (*S*)-3-Metil-3-heksanol; (b) *trans*-2-bromciklopentan-ol; (c) 2,2-dimetil-1-propanol (neopentil-alkohol).

Vežba 8-2

Imenujte sledeća jedinjenja.

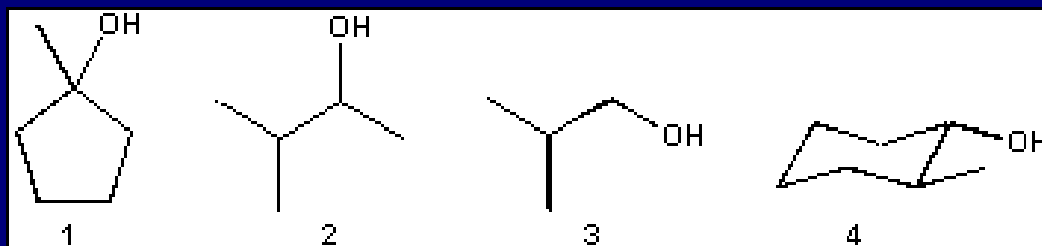

21. Imenujte navedene molekule prema IUPAC-ovom sistemu nomenklature. Naznačite u svakom posebnom slučaju stereochemiju (ukoliko postoji), i da li je molekul primarni, sekundarni ili tercijarni alkohol.

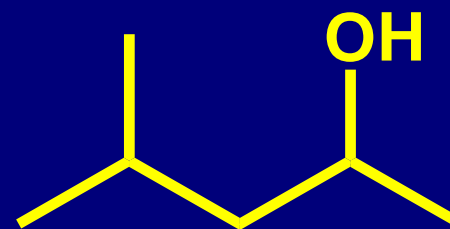
22. Nacrtajte strukturne formule datih alkohola. (a) 2-(Trimetilsilil)etanol; (b) 1-metilciklopropanol; (c) 3-(1-metiletil)-2-heksanol; (d) (*R*)-2-pentanol; (e) 3,3-dibromcikloheksanol.

Koje od sledećih jedinjenja je sekundarni alkohol?

Koji je naziv ispravan za sledeće jedinjenje:

- A. 2-metil-4-pentanol
- B. 1,3-dimetil-1-butanol
- C. 4-hidroksi-2-metilpentan
- D. 4-metil-2-pentanol
- E. 2-hidroksi-4-metilpentan

Struktura

O se može zamisliti kao sp^3 -hibridizovan, “tetraedarski”, to jest molekul alkohola je savijen - nije linearan

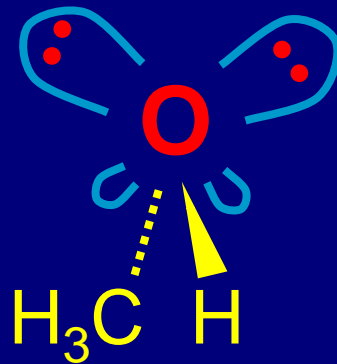

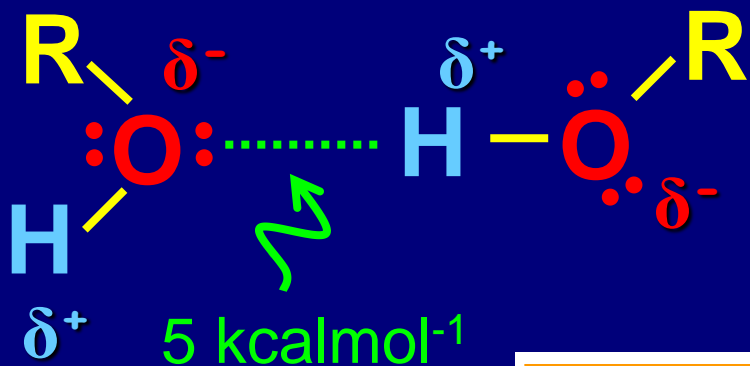
TABELA 8-1

Fizičke osobine alkohola i odabranih halogenalkana i alkana

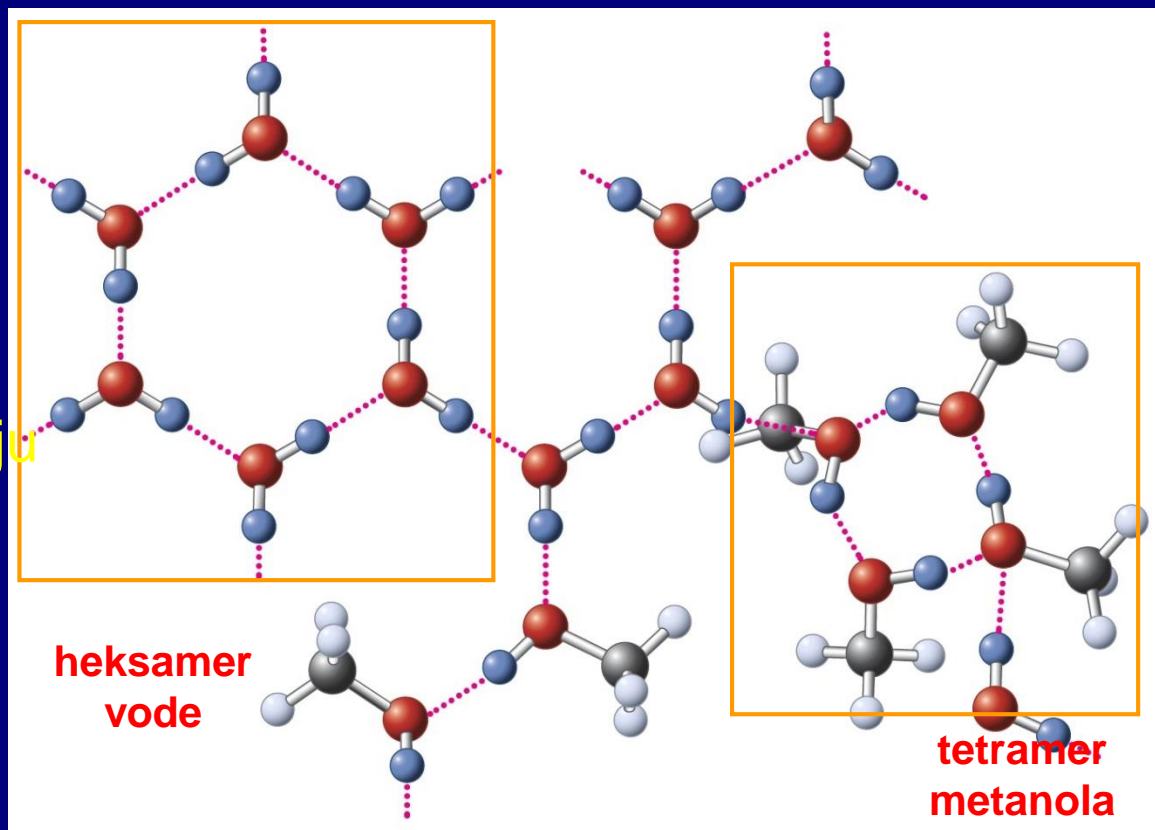
Jedinjenje	Ime prema IUPAC-u	Uobičajeno ime	Tačka topljenja (°C)	Tačka ključanja (°C)	Rastvorljivost u H ₂ O na 23°C
CH ₃ OH	metanol	metil-alkohol	-97,8	65,0	neograničeno
CH ₃ Cl	hlormetan	metil-hlorid	-97,7	-24,2	0,74-g/100-mL
CH ₄	metan		-182,5	-161,7	3,5-mL (gas)/100-mL
CH ₃ CH ₂ OH	etanol	etil-alkohol	-114,7	78,5	neograničeno
CH ₃ CH ₂ Cl	hloretan	etil-hlorid	-136,4	12,3	0,447-g/100-mL
CH ₃ CH ₃	etan		-183,3	-88,6	4,7-mL (gas)/100-mL
CH ₃ CH ₂ CH ₂ OH	1-propanol	propil-alkohol	-126,5	97,4	neograničeno
CH ₃ CH ₂ CH ₃	propan		-187,7	-42,1	6,5-mL (gas)/100-mL
CH ₃ CH ₂ CH ₂ CH ₂ OH	1-butanol	butil-alkohol	-89,5	117,3	8,0-g/100-mL
CH ₃ (CH ₂) ₄ OH	1-pentanol	pentil-alkohol	-79	138	2,2-g/100-mL

Najupečatljivije: Relativno visoke tačke topljenja i tačke ključanja; veoma dobra rastvorljivost u vodi. Zašto?

Vodonične veze

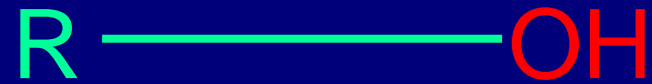

Sposobnost vodoničnog vezivanja vode i alkohola-alkoholi se dobro rastvaraju u vodi.

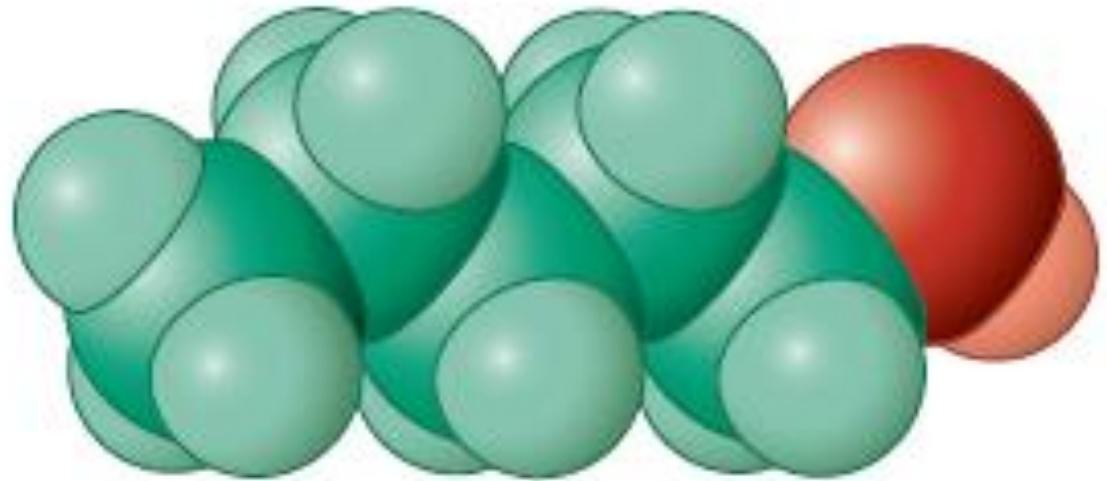

Hidrofobno-Hidrofilno

metanol

1-pentanol

Rastvorljivost u vodi:
sa povećanjem hidrofobnog alkil-dela opada
rastvorljivost alkohola u vodi.

Kiselost

H_2O 15.7

CH_3OH 15.5

$\text{CH}_3\text{CH}_2\text{OH}$ 15.9

$(\text{CH}_3)_2\text{CHOH}$ 17.1

$(\text{CH}_3)_3\text{COH}$ 18

$\text{ClCH}_2\text{CH}_2\text{OH}$ 14.3

$\text{CF}_3\text{CH}_2\text{OH}$ 12.4

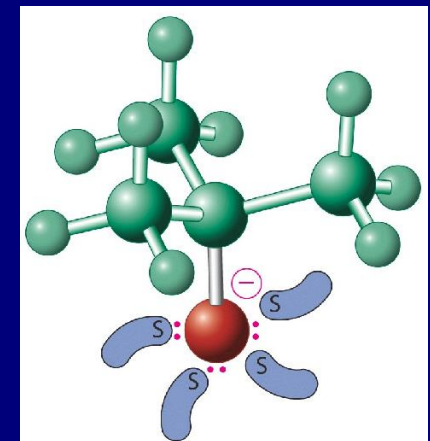
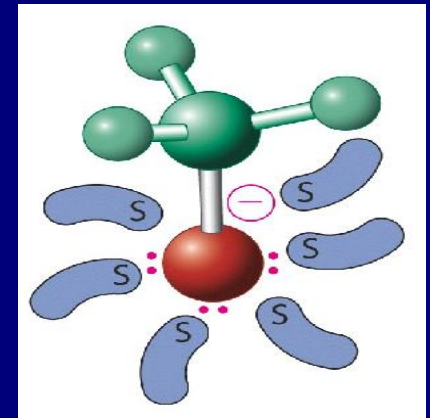
$\text{CF}_3\text{CH}_2\text{CH}_2\text{OH}$ 15.4

sterna
zaklonjenost

Induktivni
efekat

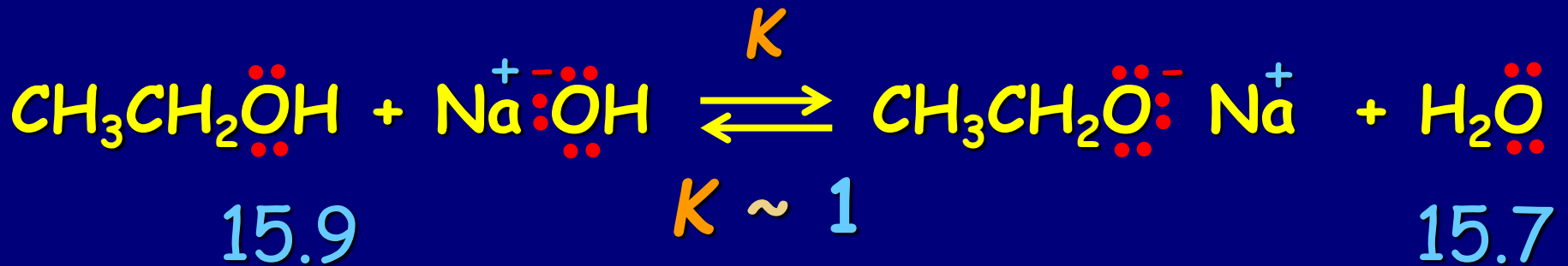
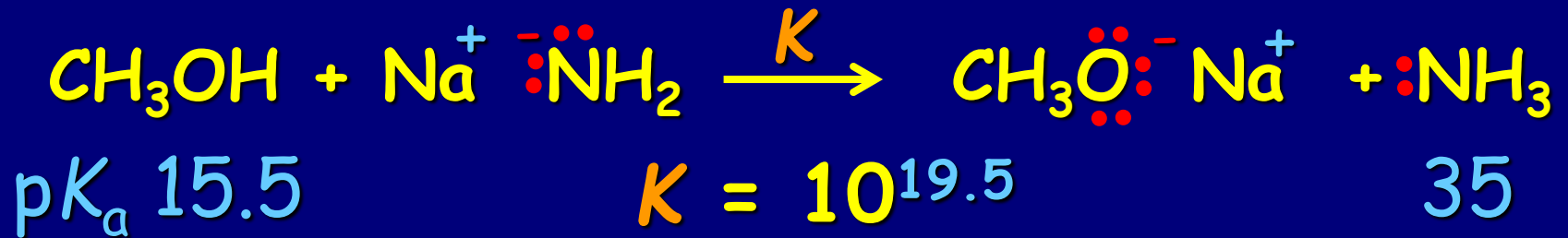
opada sa
rastojanjem.

Manji metoksidni
jon je bolje
solvatisan nego
veći tercijarni
butoksidni jon

Alkoksidi $\text{R}\ddot{\text{O}}^-$

Dobijanje:

Kada je $\text{CH}_3\text{CH}_2\text{OH}$ rastvarač,
ravnoteža je pomerená udesno

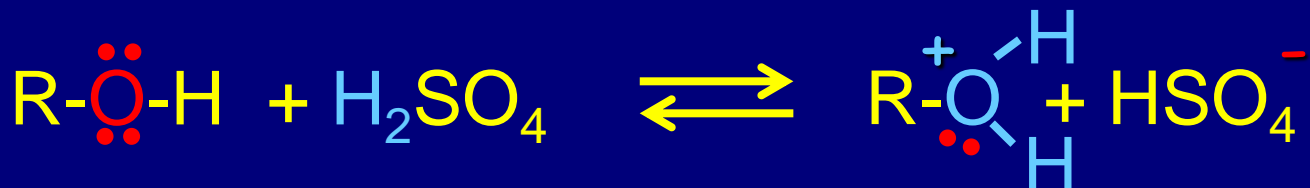
Alkoholi su i baze:

Slobodan e-par se može protonovati. Molekuli koji su i kiseli i bazni, zovu se amfoterni

TABELA 8-3

pK_a vrednosti četiri protonovana alkohola

Jedinjenje	pK_a
$\text{CH}_3\overset{+}{\text{O}}\text{H}_2$	-2,2
$\text{CH}_3\text{CH}_2\overset{+}{\text{O}}\text{H}_2$	-2,4
$(\text{CH}_3)_2\text{CH}\overset{+}{\text{O}}\text{H}_2$	-3,2
$(\text{CH}_3)_3\text{C}\overset{+}{\text{O}}\text{H}_2$	-3,8

Oksonijum jon $pK_a \sim -3$

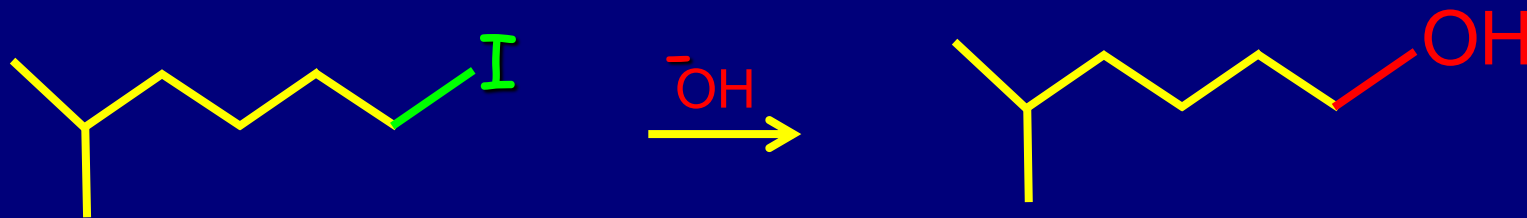

Amonijum jon $pK_a \sim 10$

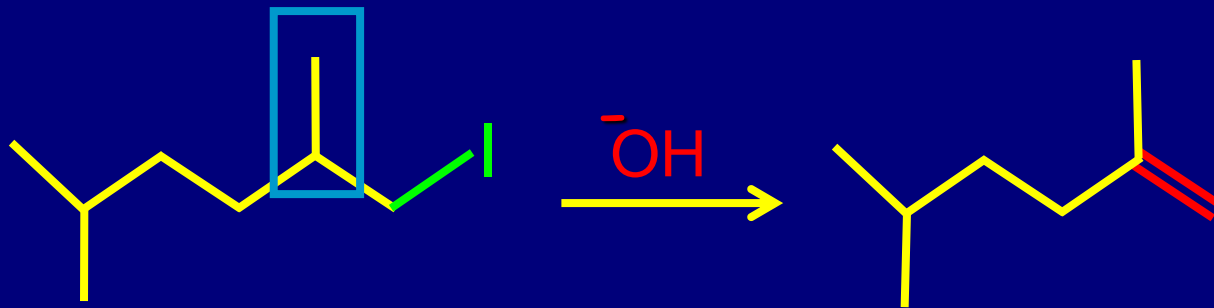
Sinteze alkohola R-OH

1. $R-X \longrightarrow R-OH$ Nukleofilnom supstitucijom

S_N2 : $R_{\text{prim}}-X$

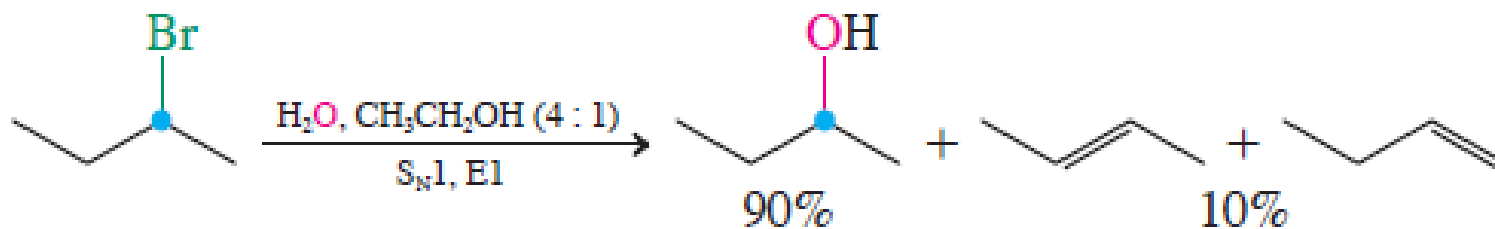
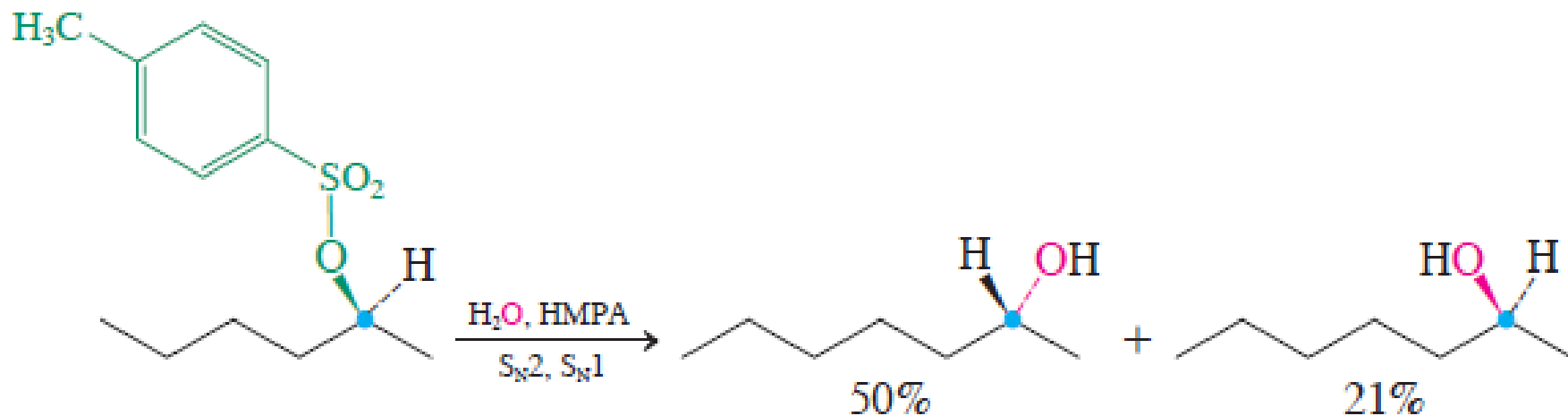
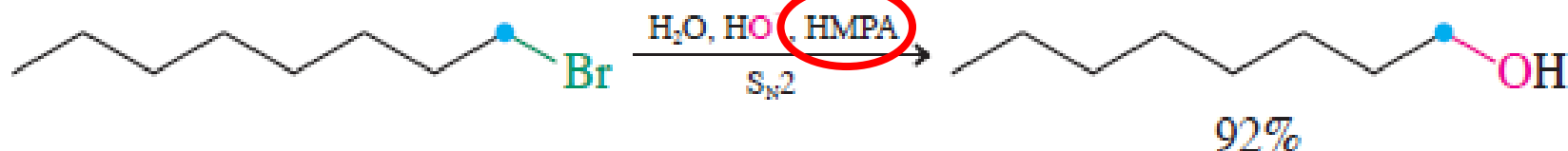

Problem: β -račvanje $\rightarrow$ E2 ($\bar{O}H =$ baza)

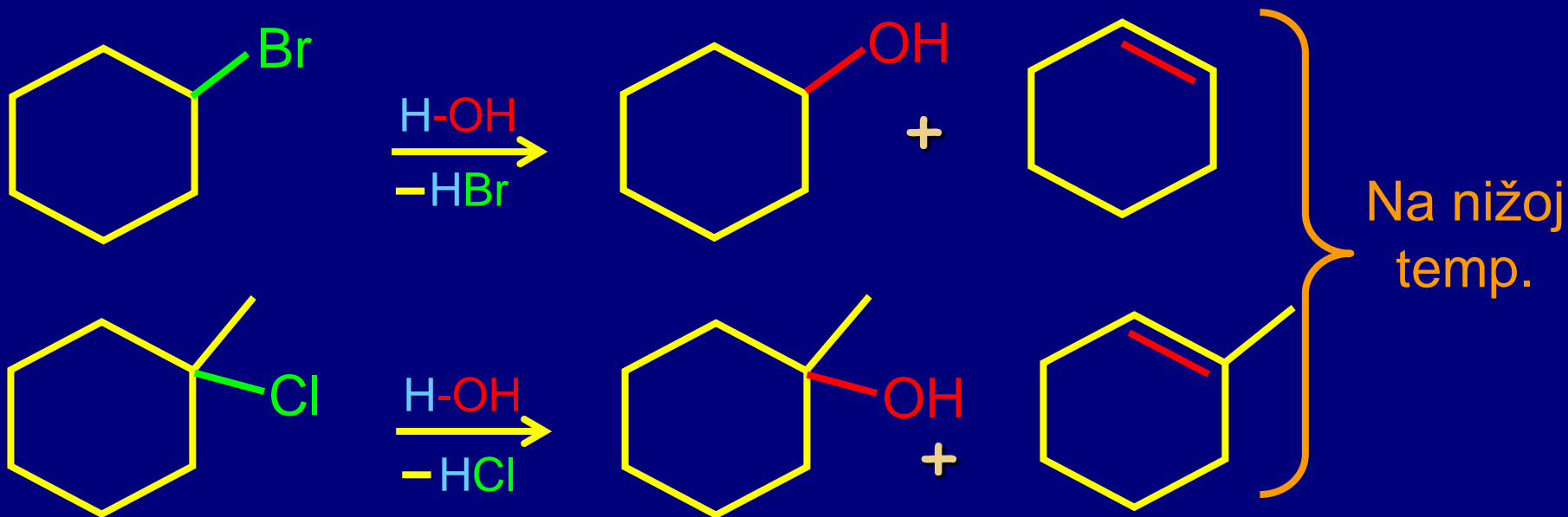
HMPA, heksametilforforamid, polarni, aprotičan rastvarač, stabilizuje intermedijere, jaka Luisova baza koja lako deprotonuje slabe kiseline

Dobijanje alkohola nukleofilnom supstitucijom

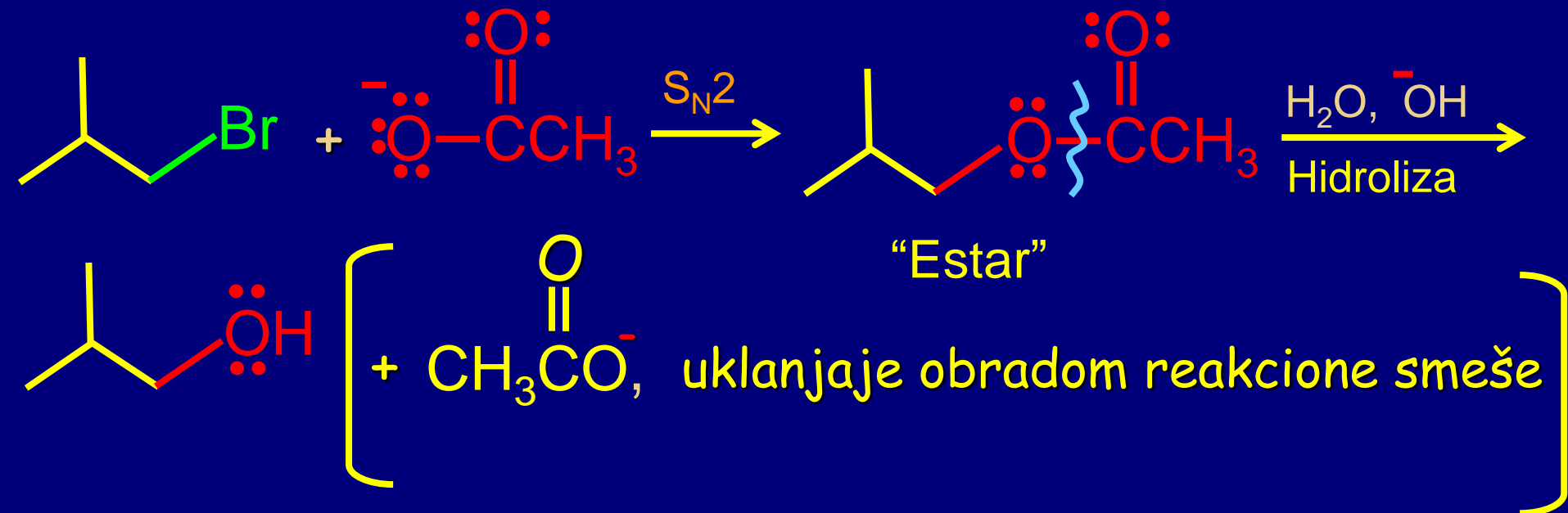

Problem: E1

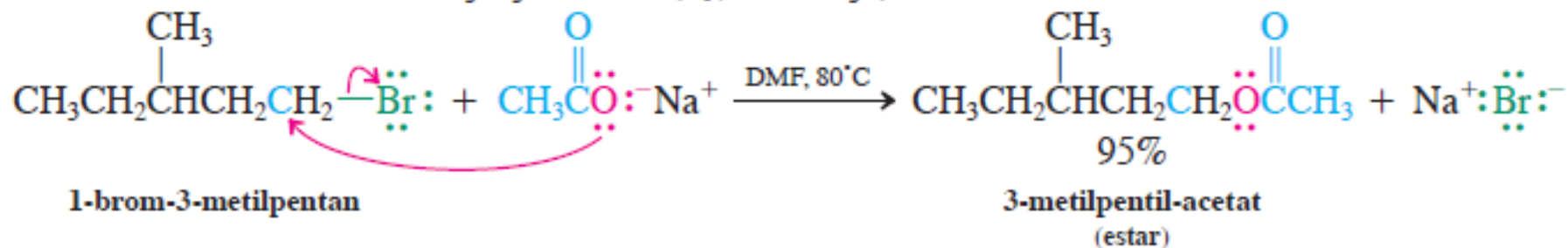
Rešenje za problem sa E2: Upotreba kiseoničnih nukleofila koji su manje bazni od vode, "maskirani" OH-ekvivalent

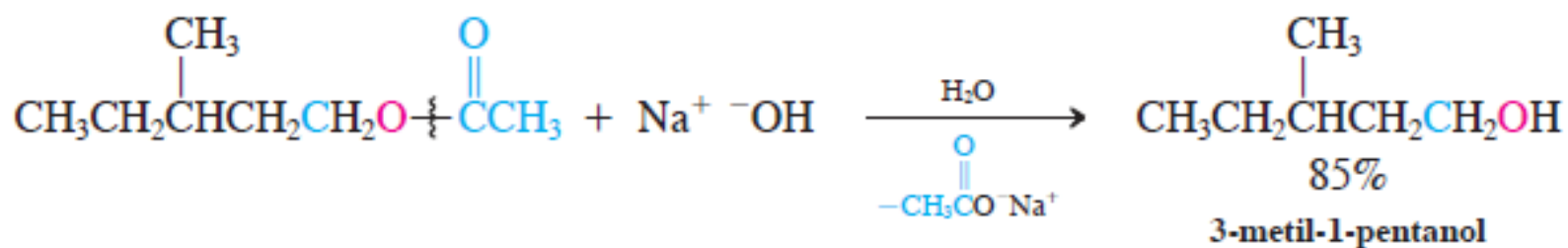

Alkoholi iz halogenalkana supstitucijom acetatom i hidrolizom

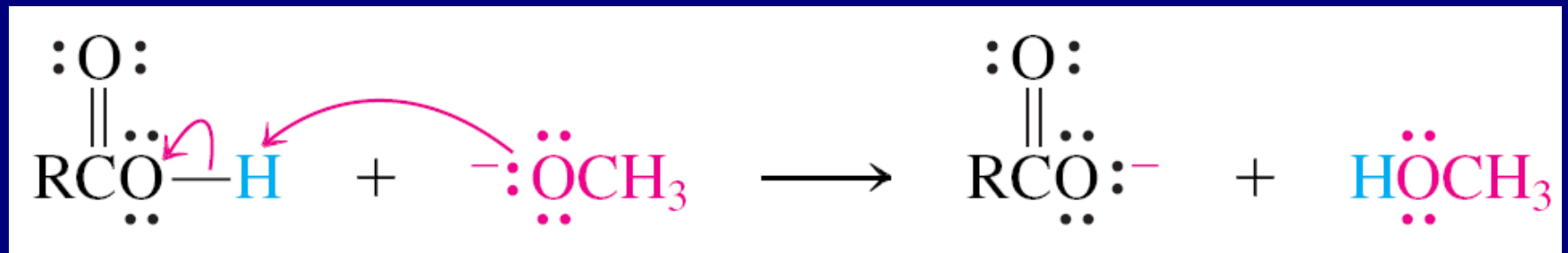
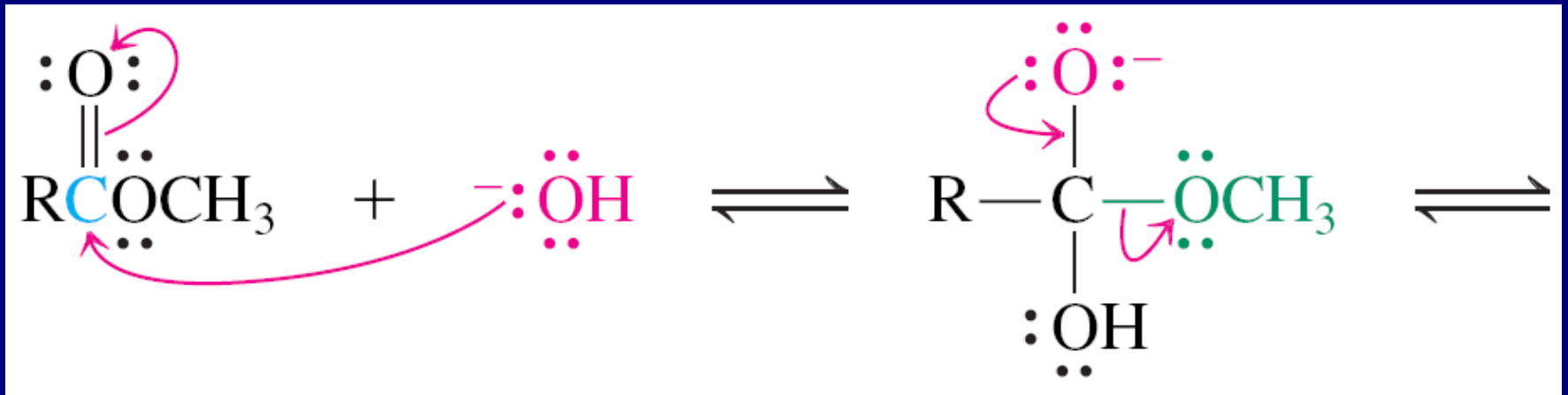
FAZA 1. Dobijanje acetata (S_N2-reakcija)

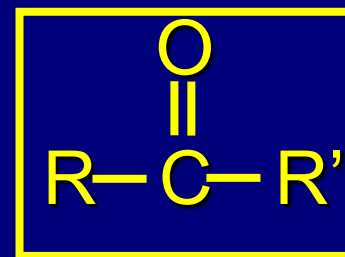
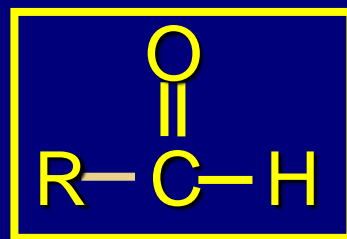
FAZA 2. Prevođenje u alkohol (hidroliza estera)

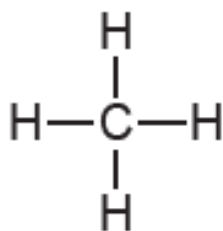
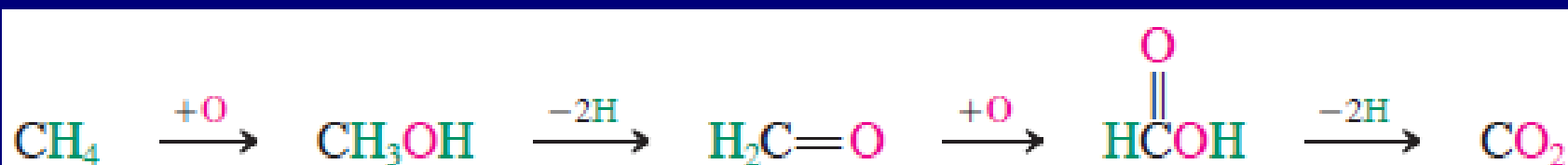
Hidroliza estara

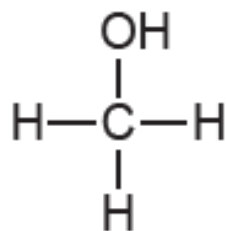
2. Redukcija aldehida i ketona

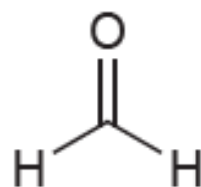
Redoks odnosi:

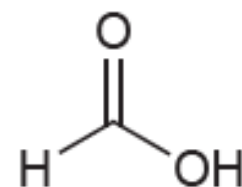
-4

-2

0

+2

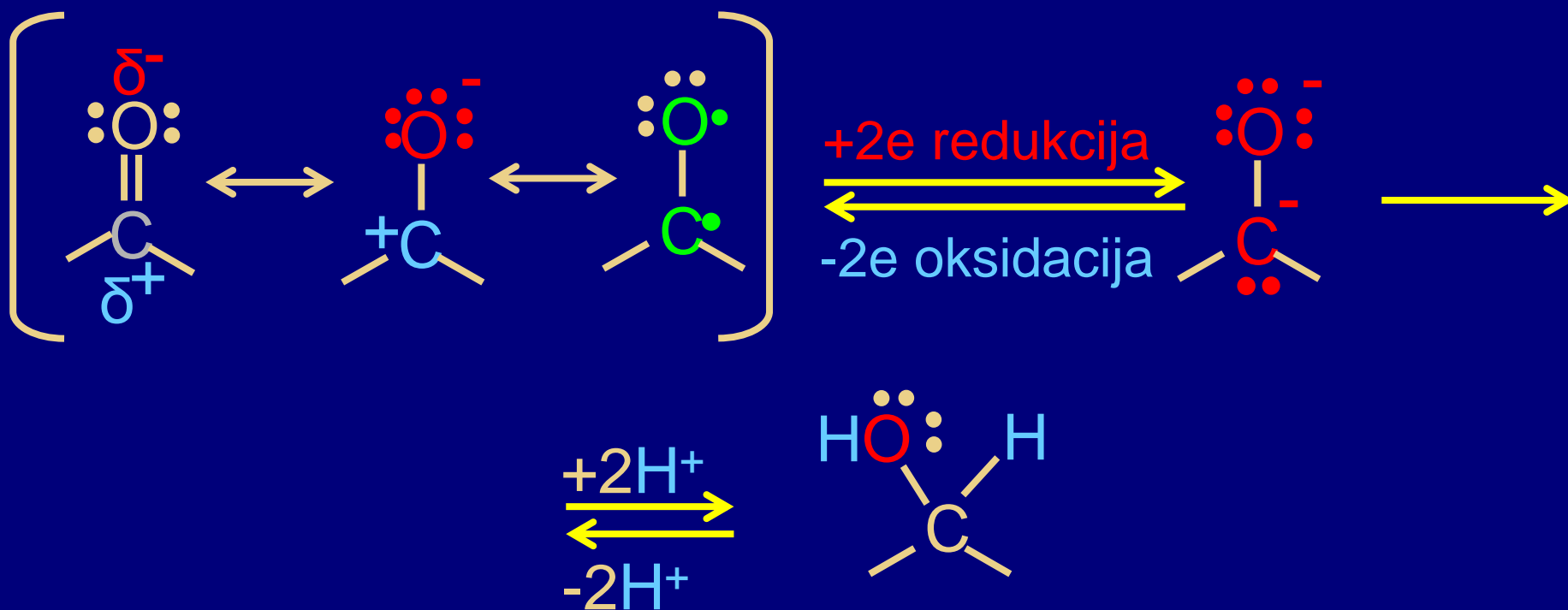
+4

Oksidacija:

- otpuštanje elektrona
- proces kojim se molekulu dodaju elektronegativni atomi, kao što su halogeni ili kiseonik, ili iz koga se uklanja vodonik

Redukcija:

- primanje elektrona
- uklanjanje kiseonika ili dodavanje vodonika

Ketoni

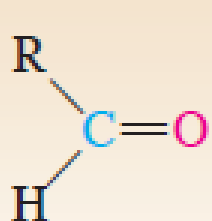

Aldehidi

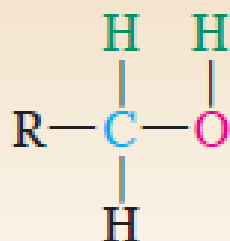
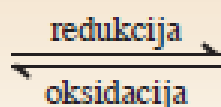

Reagensi?

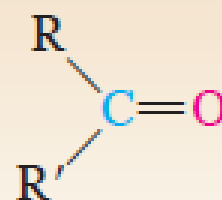
Redoks odnos alkohola i karbonilnih jedinjenja

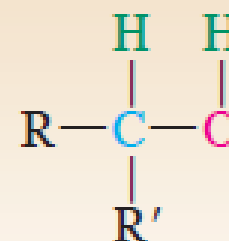
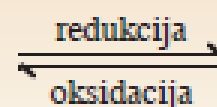
aldehid

primarni
alkohol

keton

sekundarni
alkohol

Ketoni

Aldehidi

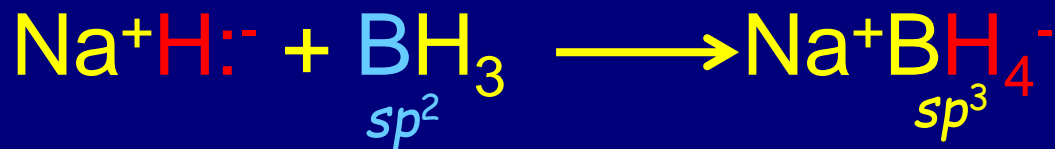

} Reagensi?

Redukcija

- Hidrogenizacija: H_2 (obično pod pritiskom) i katalizatori (Pd, Pt)
- Primena hidridnih reagenasa H^- kompleksi: natrijum-borhidrid i litijum-aluminijumhidrid. U odnosu na LiH i NaH kompleksni hidridi su manje bazni i rastvorljivi u organskima rastvaračima

Hidridni kompleksi su bazni i podležu hidrolizi.
Velika razlika u reaktivnosti

sporo, kao rastvarač se može koristiti CH₃OH

NaBH₄ je manje reaktivan ali je selektivniji reagens:

Ali:

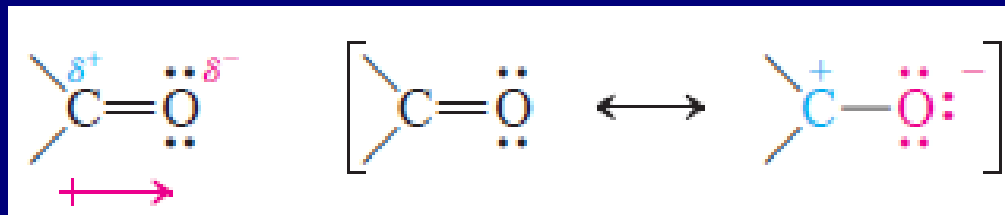

Reaguje burno sa protičnim rastvaračima, za redukcije sa ovim reagensom koriste se aprotični rastvarači (etri)

LiAlH₄ (ali ne i NaBH₄) može redukovati i halogenide:

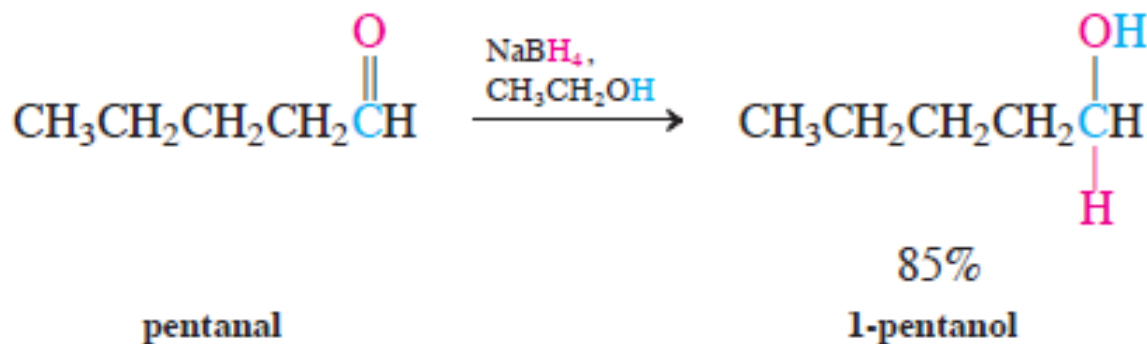
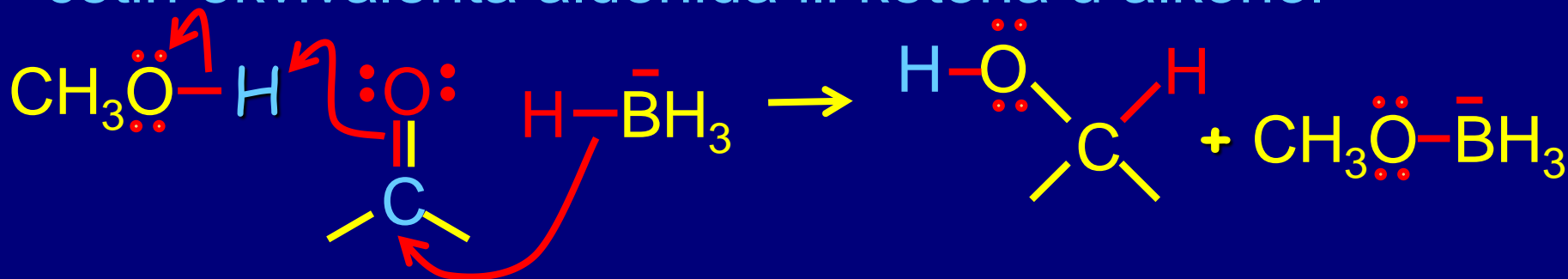
Mehanizam

NaBH₄: Trimolekulski, usklađeni

Istovremena adicija H⁻ i H⁺

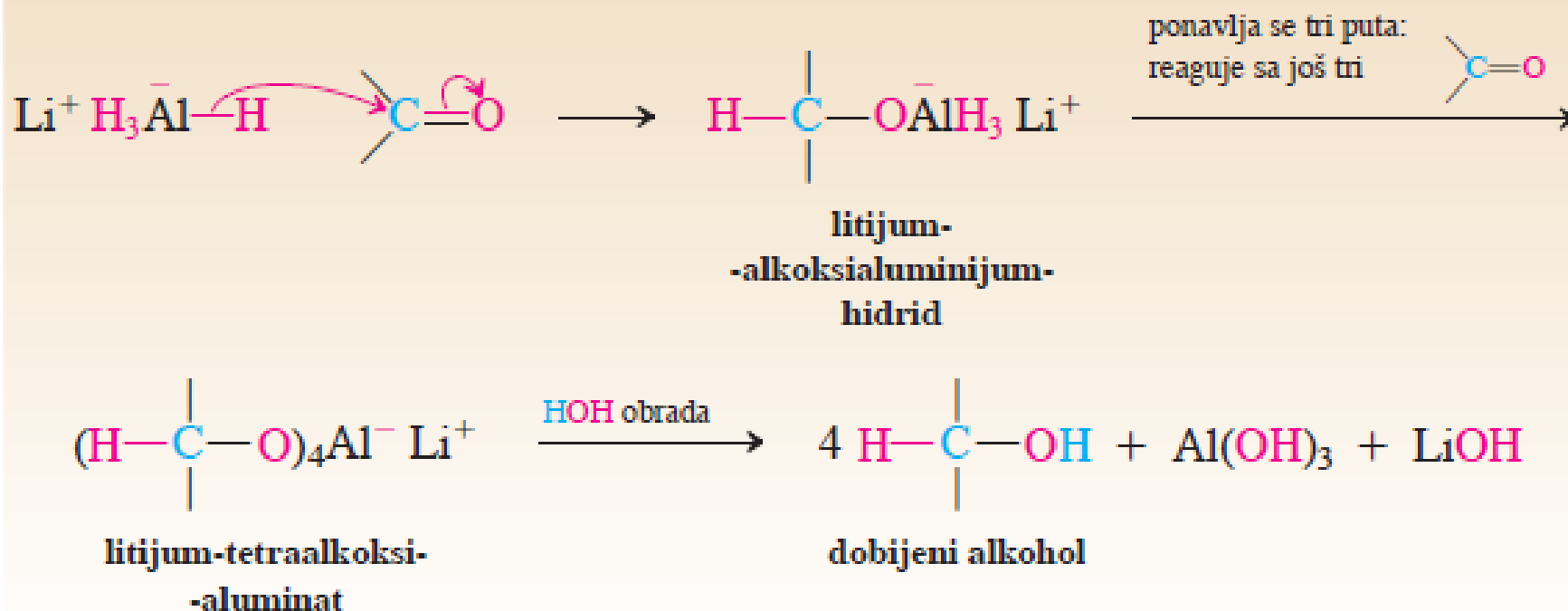
Jedan ekvivalent borhidrida može redukovati četiri ekvivalenta aldehida ili ketona u alkohol

LiAlH₄: postepeno vezivanje, prvo, H⁻, potom, H⁺
(obradom reakcione smese)

Mehanizam redukcije pomoću LiAlH₄

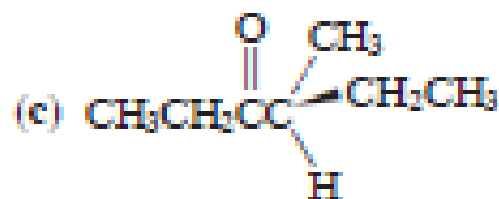

Reakcija litijum-aluminijumhidrida sa protičnim rastvaračima

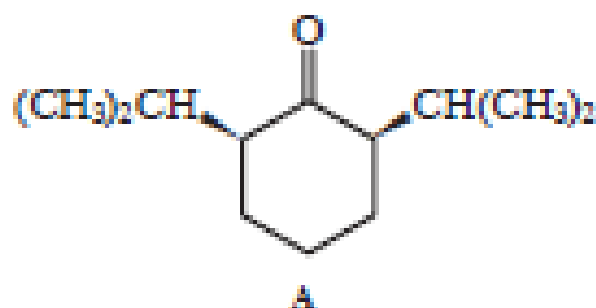
Vežba 8-7

Formulišite očekivane proizvode redukcije datih jedinjenja pomoću NaBH_4 . (Pomoć: setite se moguće stereoizomerije.)

Vežba 8-8

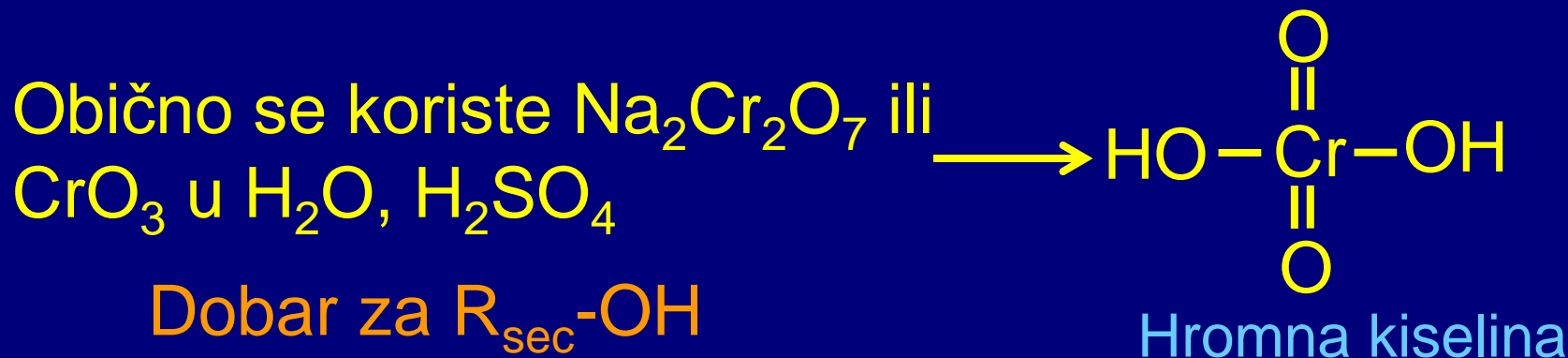
Hidridne redukcije često su stereoselektivne, sa transferom hidrida sa manje zaštićene strane molekula supstrata. Predvidite stereochemijski ishod dejstva NaBH_4 na jedinjenje A.

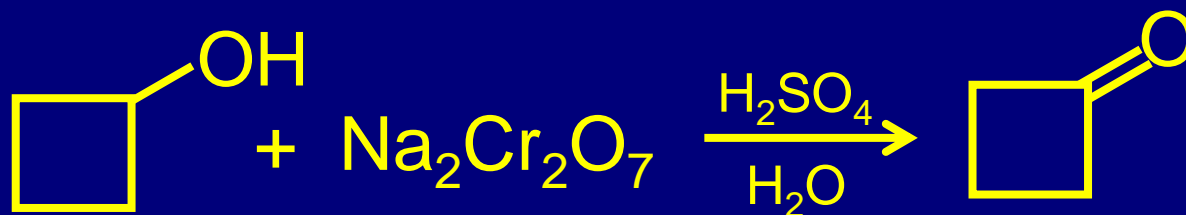
Vežba 8-9

Formulišite redukcije kojima se dobijaju navedeni alkoholi. (a) 1-Dekanol; (b) 4-metil-2-pentanol; (c) ciklopentilmetanol; (d) 1,4-cikloheksandiol.

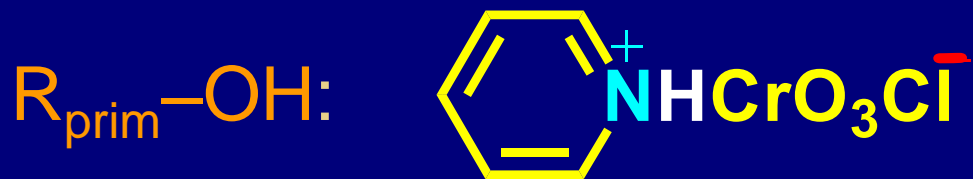
Oksidacija

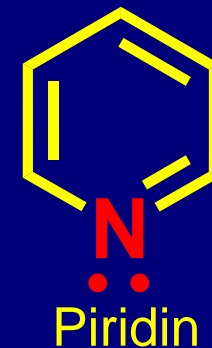
Primer:

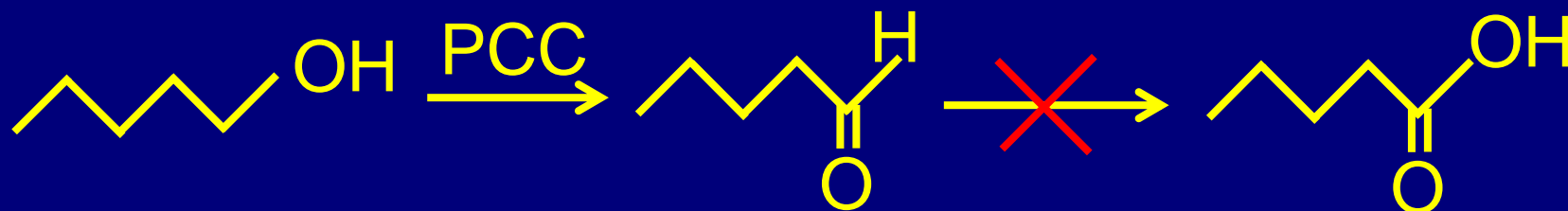
Najbolje za oksidaciju sekundarnih alkohola do ketona. Pod ovim uslovima primarni alkoholi se oksiduju do kiselina

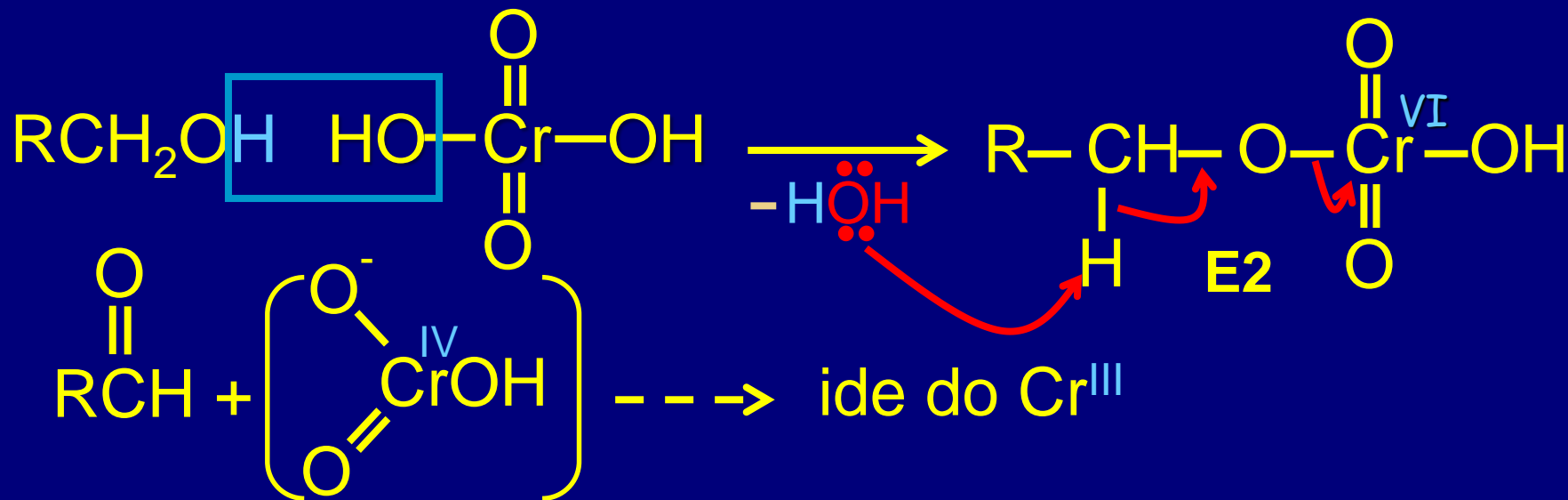
Piridinijum hlorhromat: „PCC“

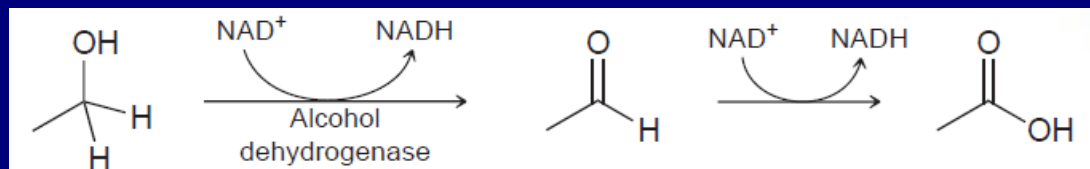
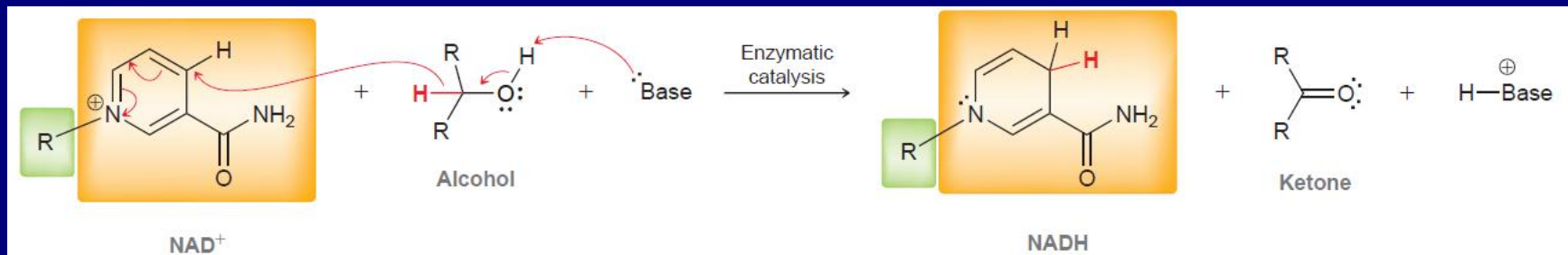
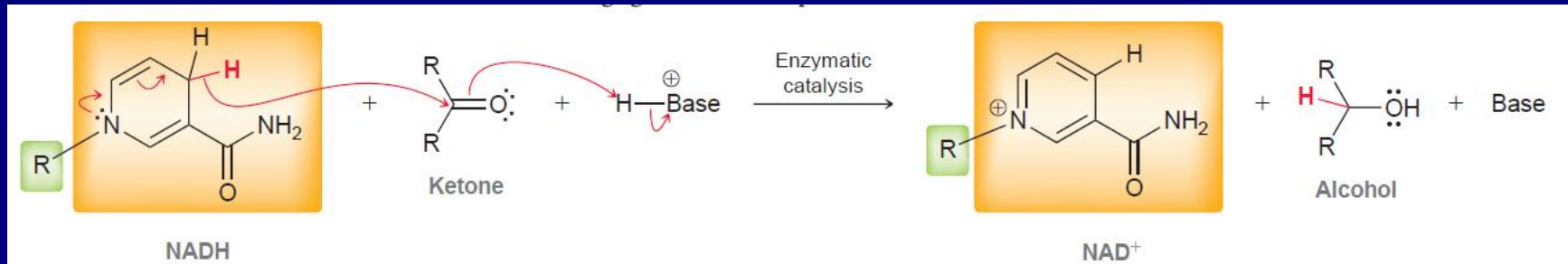
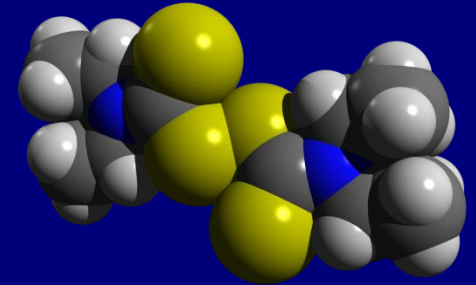
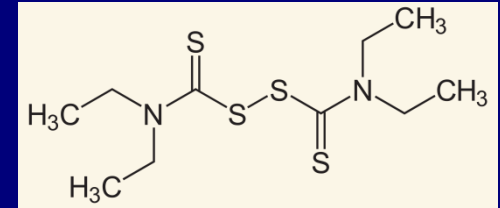
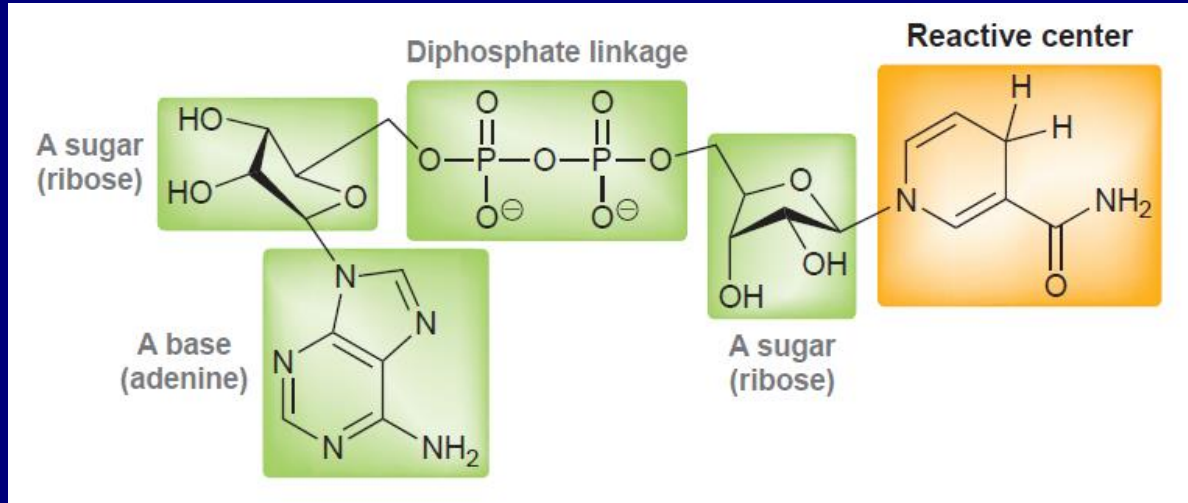
Selektivna oksidacija primarnih alkohola do RCHO

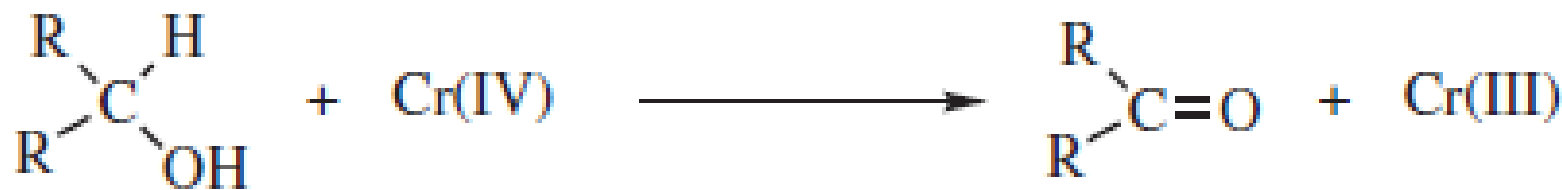
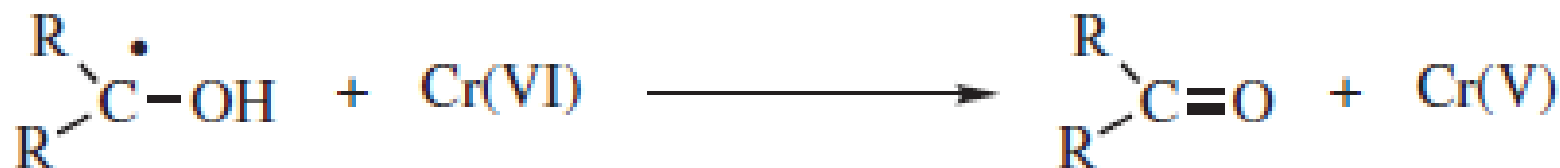
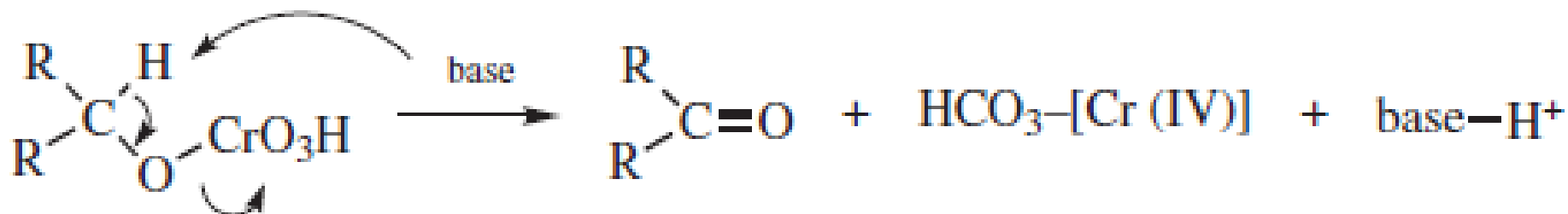
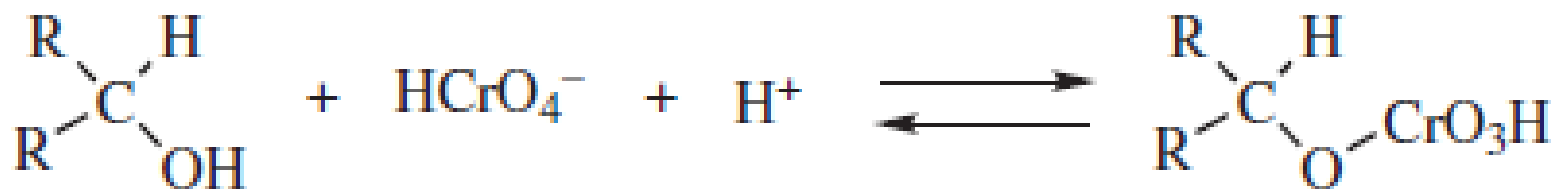

Mehanizam: preko hromatnog estra

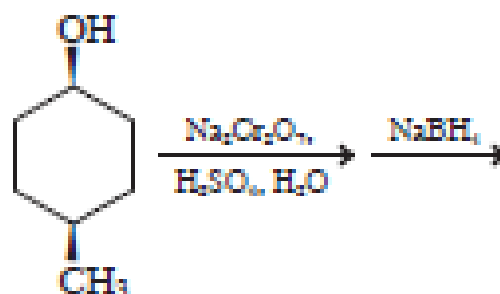
Redoks procesi u biološkim sistemima

Vežba 8-10

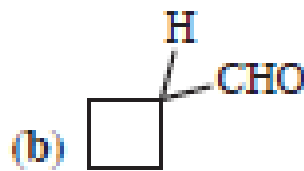
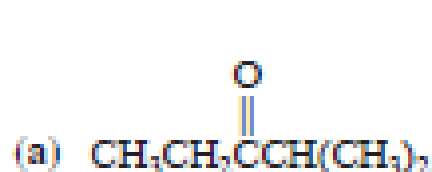
Napišite proizvode svakog od navedenih koraka. Šta možete reći o stereochemiji?

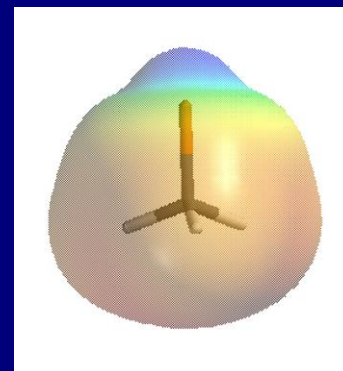
cis-4-metilcikloheksanol

Vežba 8-11

Formulišite sintezu svakog od navedenih karbonilnih jedinjenja iz odgovarajućeg alkohola.

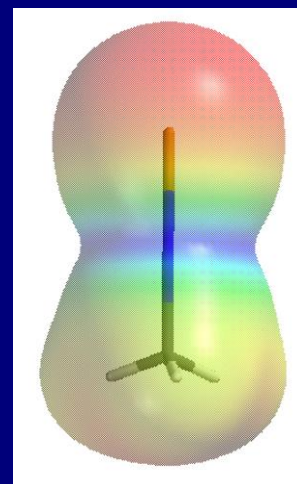
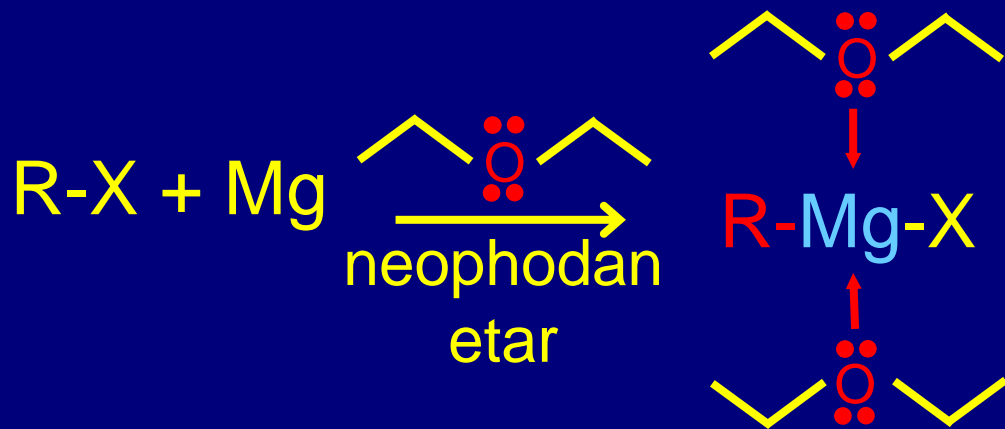

3. Dobijanje alkohola reakcijom organometalnih reagenasa: $R:^- M^+$

MeLi

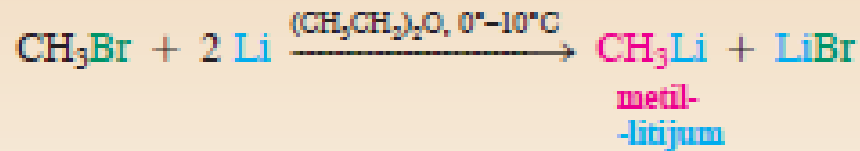
„Grinjarev reagens“
“RMgX”

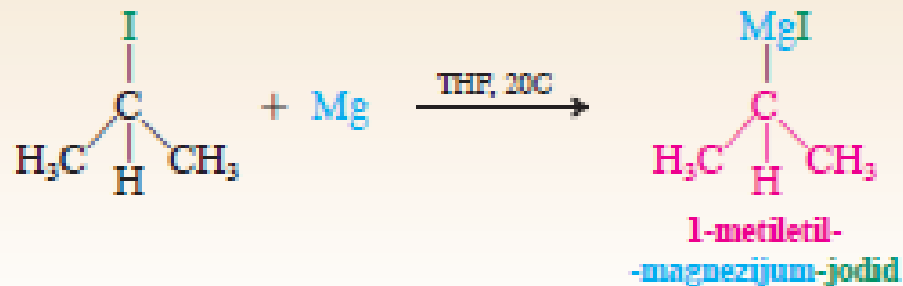
MeMgBr

Sinteza alkil-litijumovih jedinjenja

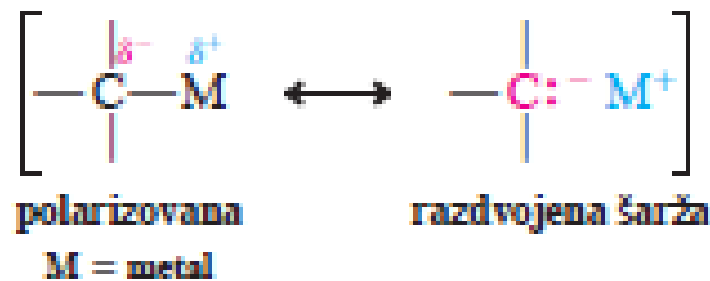

Sinteza alkilmagnezijumovih (Grignard-ovih) jedinjenja

Veza ugljenik-metal

kod alkil-litijumovih i alkilmagnezijumovih jedinjenja

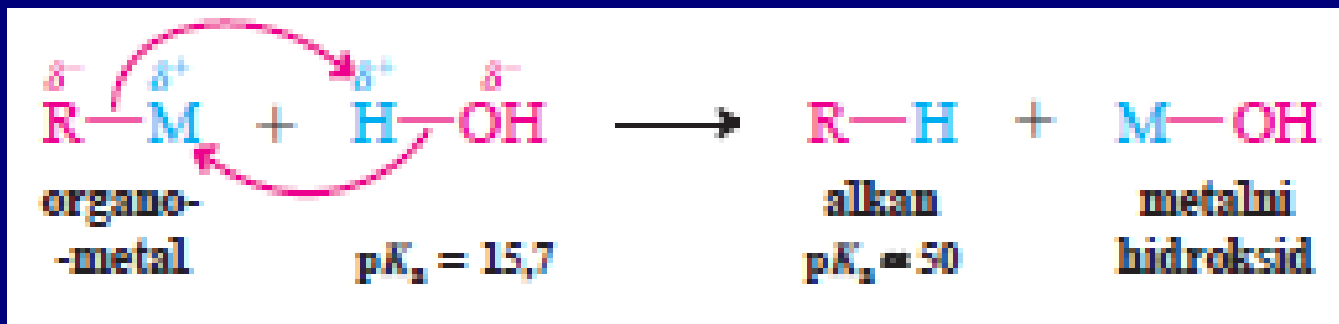
Victor A. F. Grignard (1871–1935)

a student of P. Barbier, discovered in 1899 the “Grignard” reagents, normally written as RMgX [74]. This class of compounds developed a broad chemistry as nucleophilic organyl-transfer reagents (“Grignard reaction”). Grignard was a professor of chemistry in Nancy and Lyon. He received the Nobel prize (together with Paul Sabatier) in 1912.

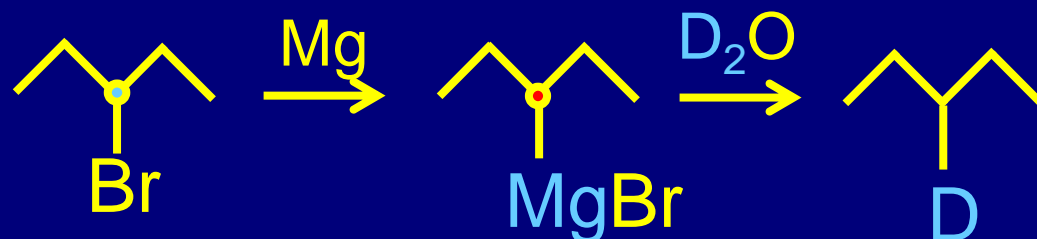
Obrnuta polarizacija $RX \rightarrow RM$

RM je bazan i nukleofilan

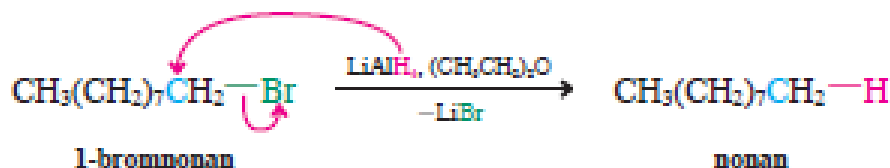
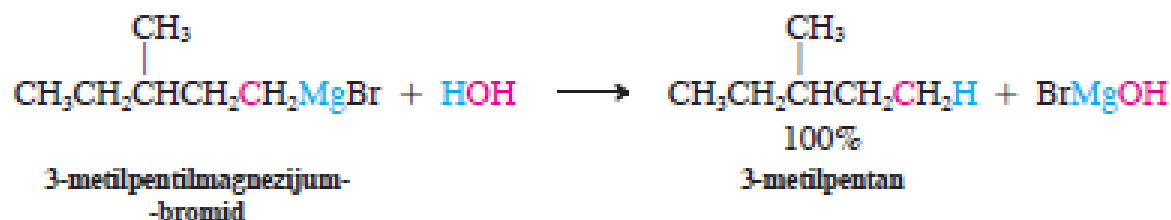
Baznost

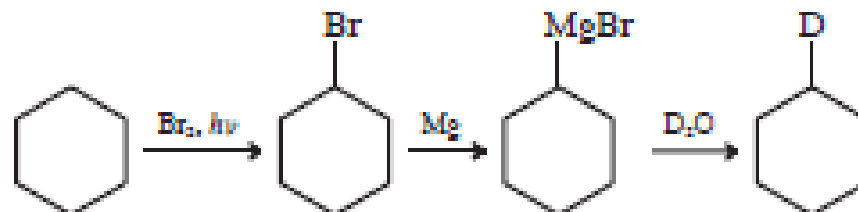
Hidroliza:

Hidroliza organometalnih reagenasa

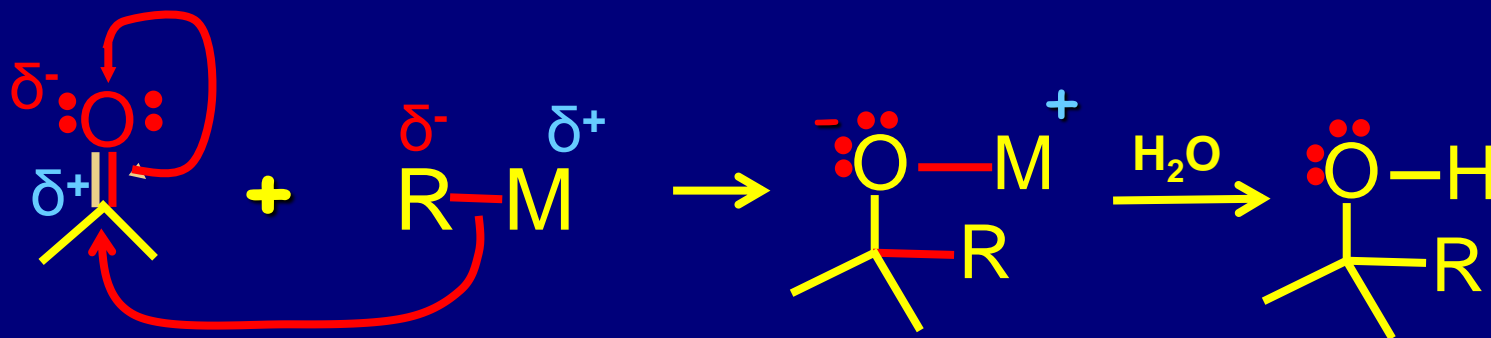
Uvođenje deuterijuma reakcijom organometalnog reagensa sa D₂O

RM kao nukleofili

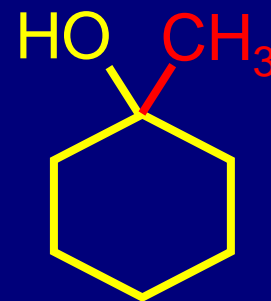
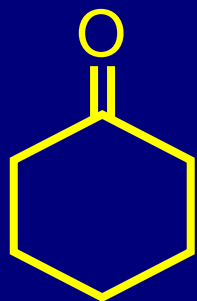
Nije dovoljno dobar Nu za $R^-M^+ + R'X \rightarrow R-R'$

Ali sa karbonilnim jedinjenjima:

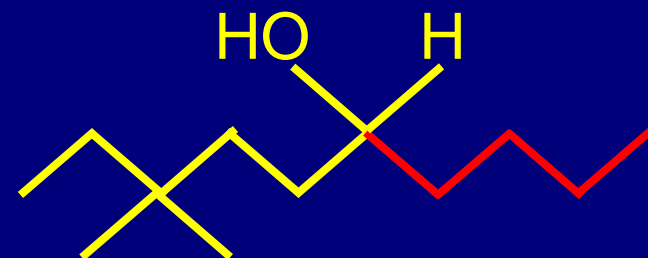
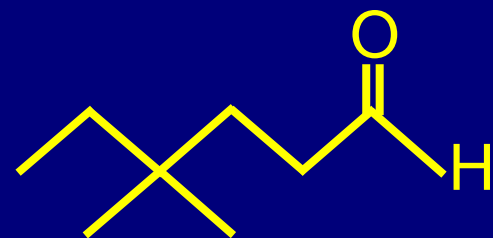
Reaguje sa aldehidima i ketonima

Ketoni:

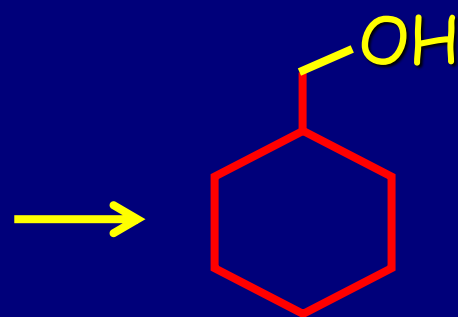
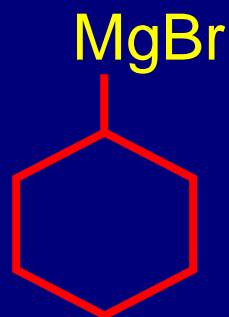

tercijarni

Aldehidi:

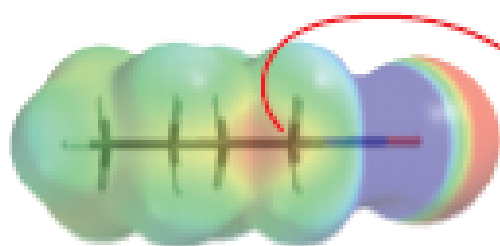
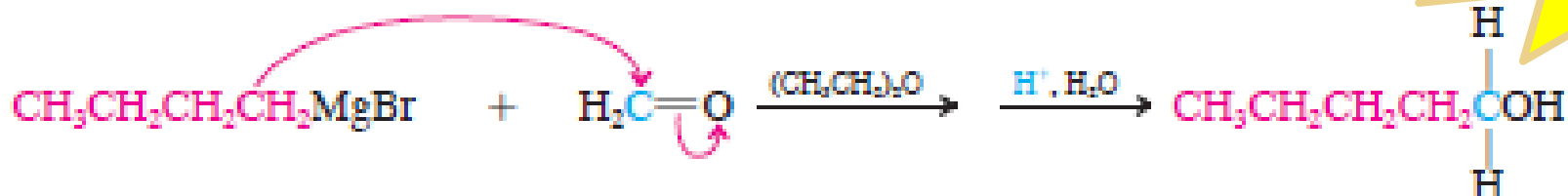

sekundarni

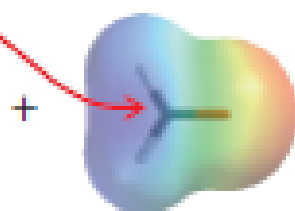

primarni

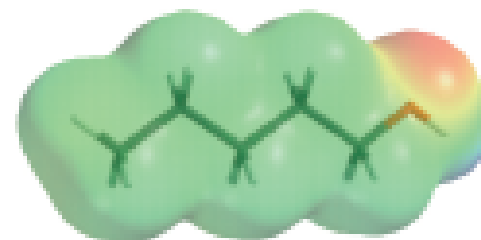
Dobijanje primarnih alkohola iz
Grignard-ovog reagensa i formaldehida

butilmagnezijum-
-bromid

formaldehid

93%
1-pentanol

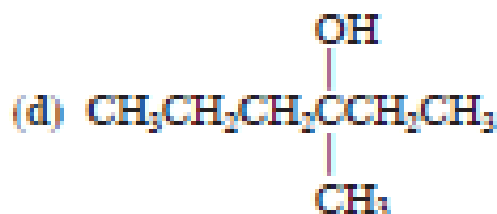
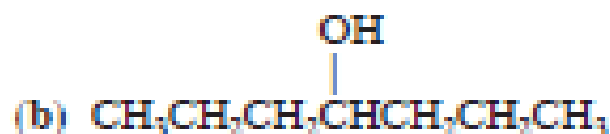
Primarni
alkoholi

Vežba 8-13

Napišite sintetičku shemu konverzije 2-bromopropana, $(\text{CH}_3)_2\text{CHBr}$, u 2-metil-1-propanol, $(\text{CH}_3)_2\text{CHCH}_2\text{OH}$.

Vežba 8-14

Predložite efikasne sinteze navedenih proizvoda iz polaznih materijala koji ne sadrže više od četiri ugljenikova atoma.

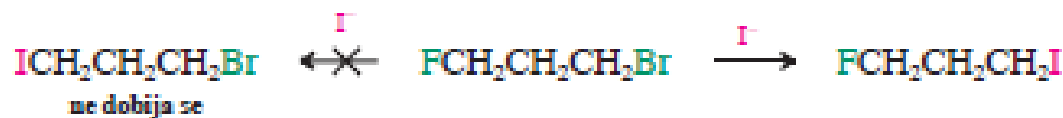

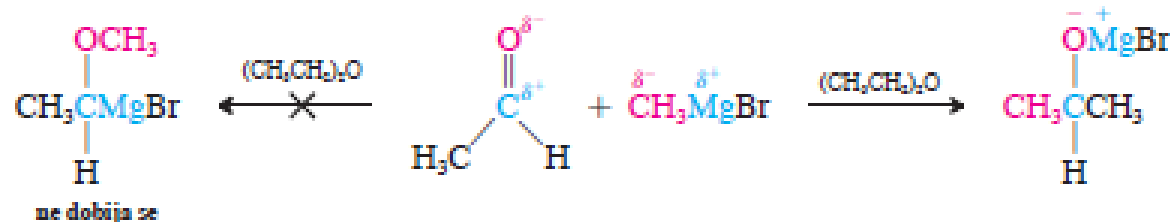
Retrosintetička analiza

Razrada sinteze unazad! Identifikovati sva moguća strategijska rastavljanja!

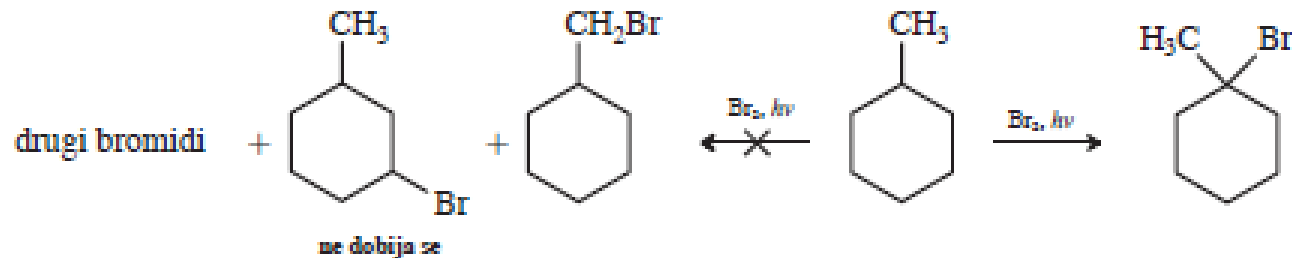
PRIMER 1. Šta se dešava pri dodavanju Γ^- u $\text{FCH}_2\text{CH}_2\text{CH}_2\text{Br}$?

PRIMER 2. Kako se Grignard-ov reagens adira na karbonilnu grupu?

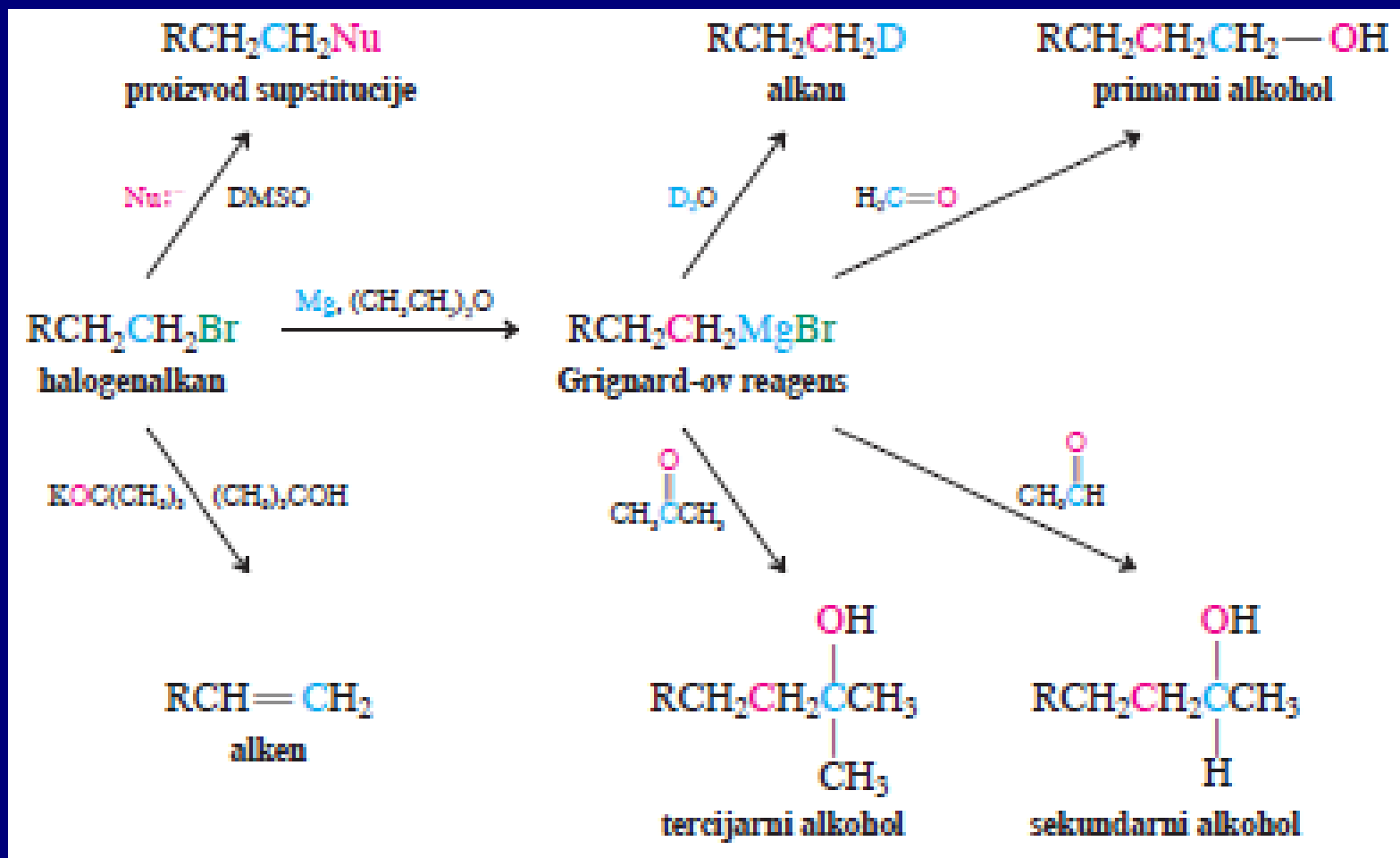
PRIMER 3. Koji proizvod nastaje radikalnim halogenovanjem metilcikloheksana?

Sintetički plan:

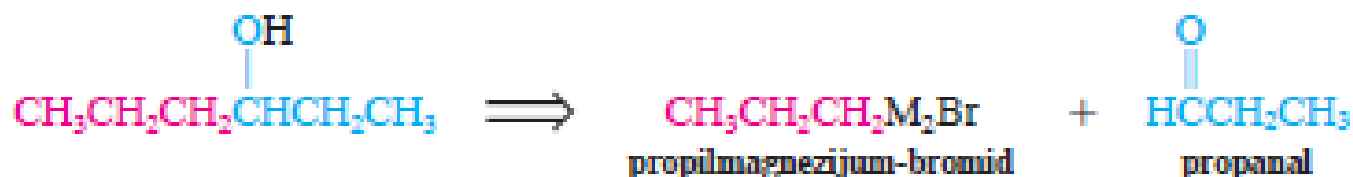
- poznavanje reakcija (rečnik)
- poznavanje mehanizma (gramatika)

Bromalkani su odličan polazni materijal za brojne transformacije

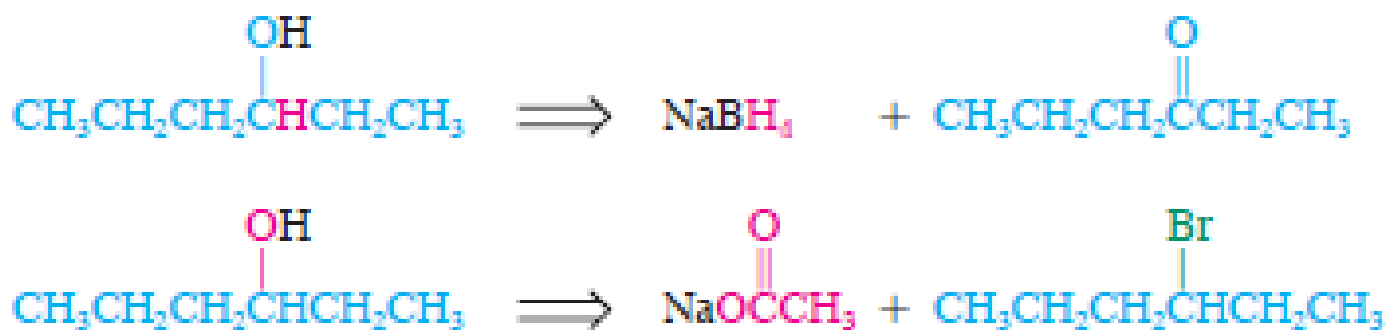

Sinteza 3-heksanola u kojoj je došlo do građenja C-C veze:

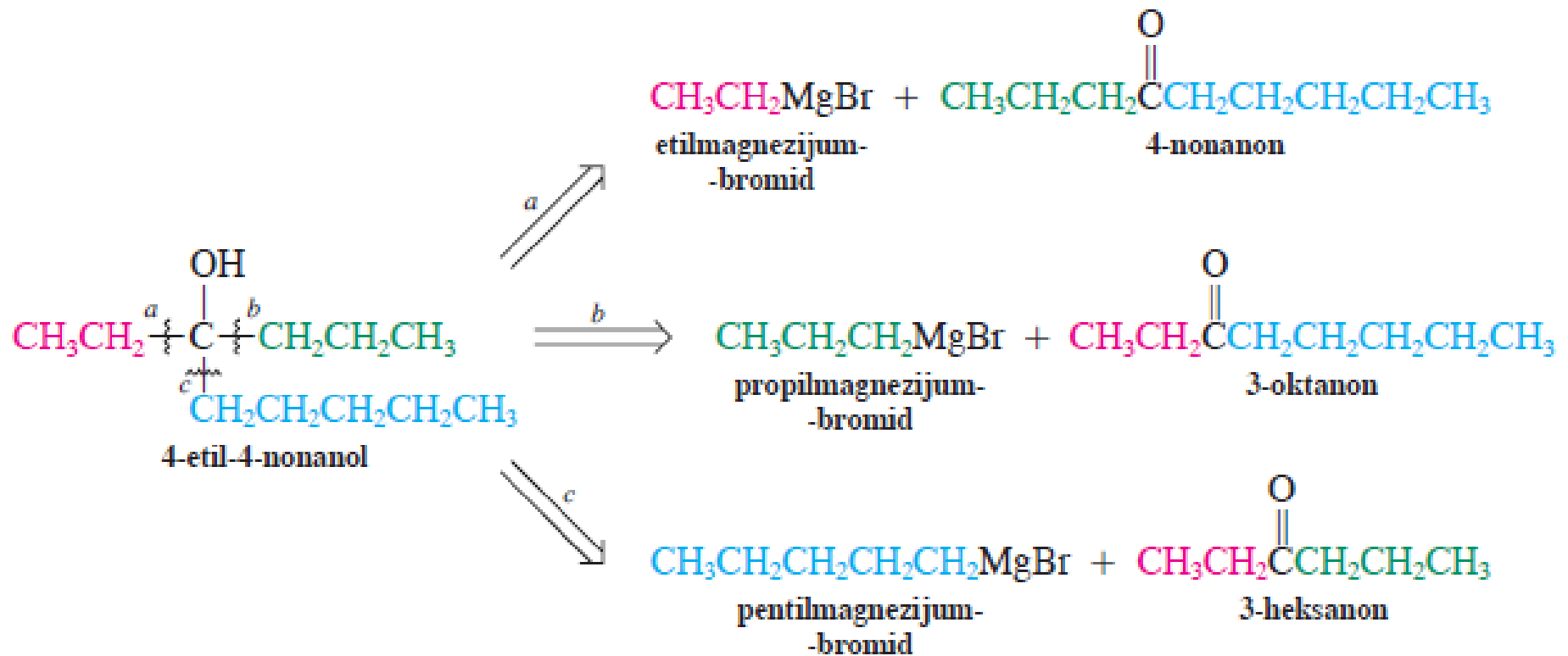
Retrosintetička analiza sinteze 3-heksanola
iz dva fragmenta od po tri ugljenikova atoma

Sinteza 3-heksanola bez u kojoj nije stvorena C-C veza:

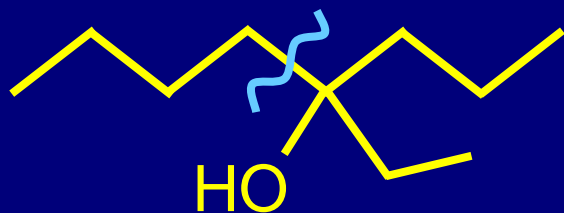

Parcijalna retrosintetička analiza sinteze 4-etil-4-nonanol

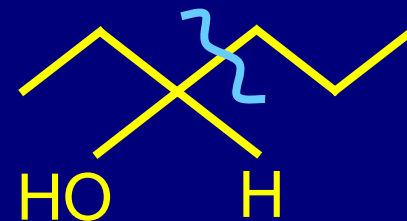
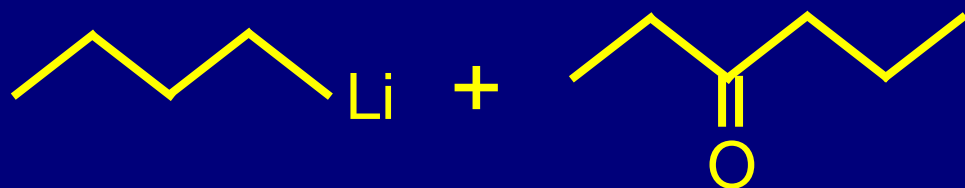
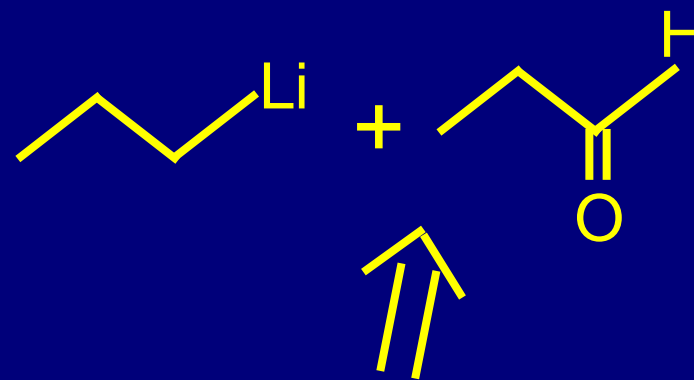

Primer:

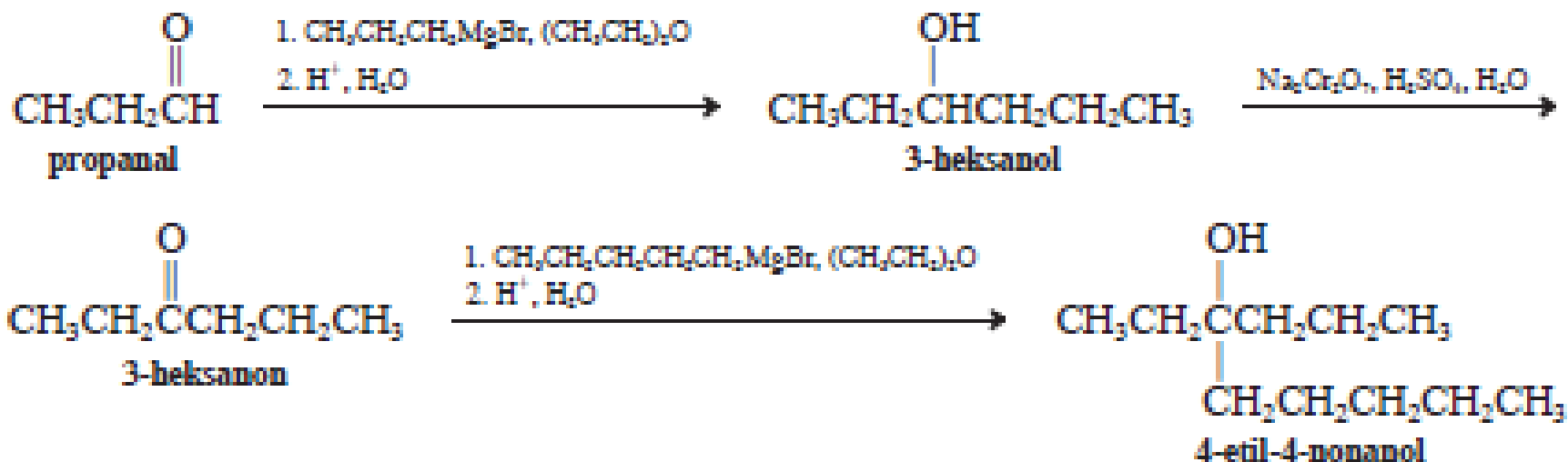
Ciljni
molekul

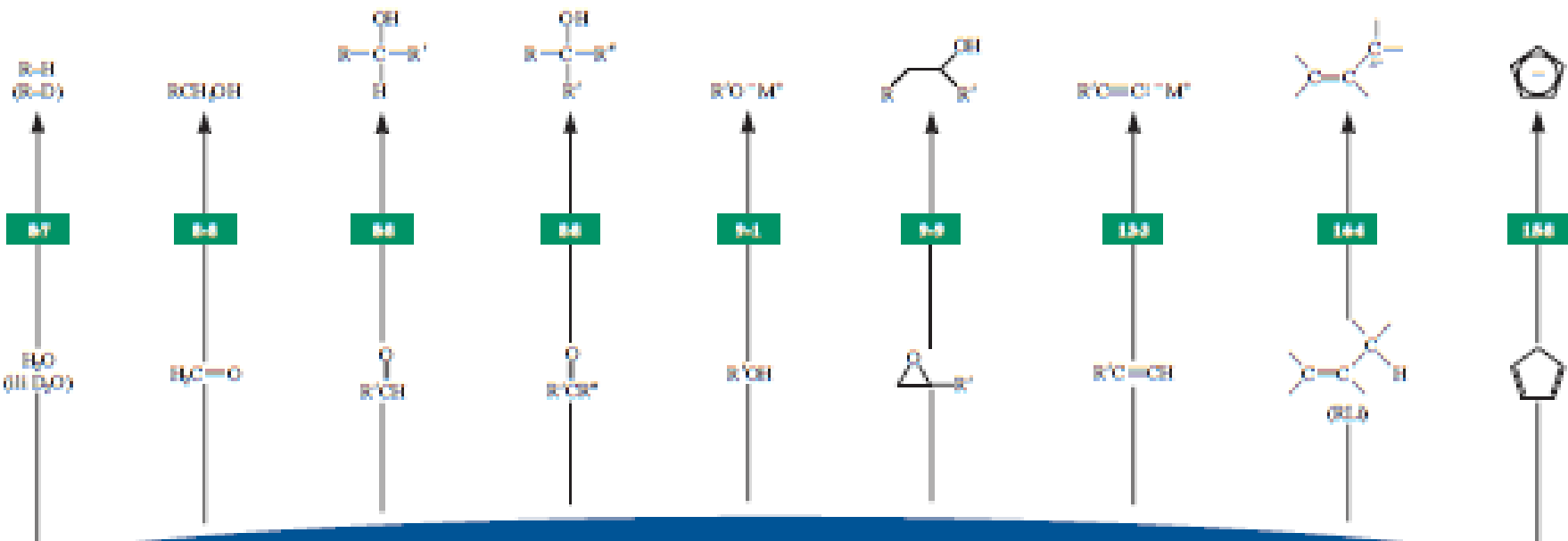
Polazni materijal sadrži 4
ugljenika ili manje!

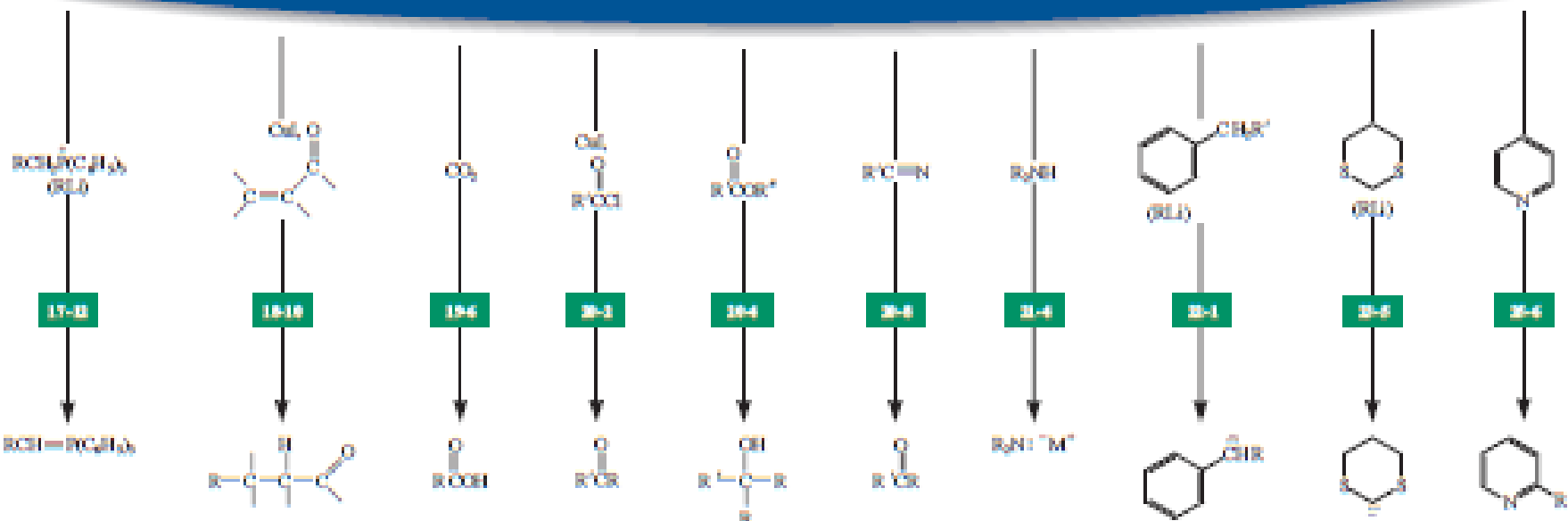
Sinteza 4-etil-4-nonanola

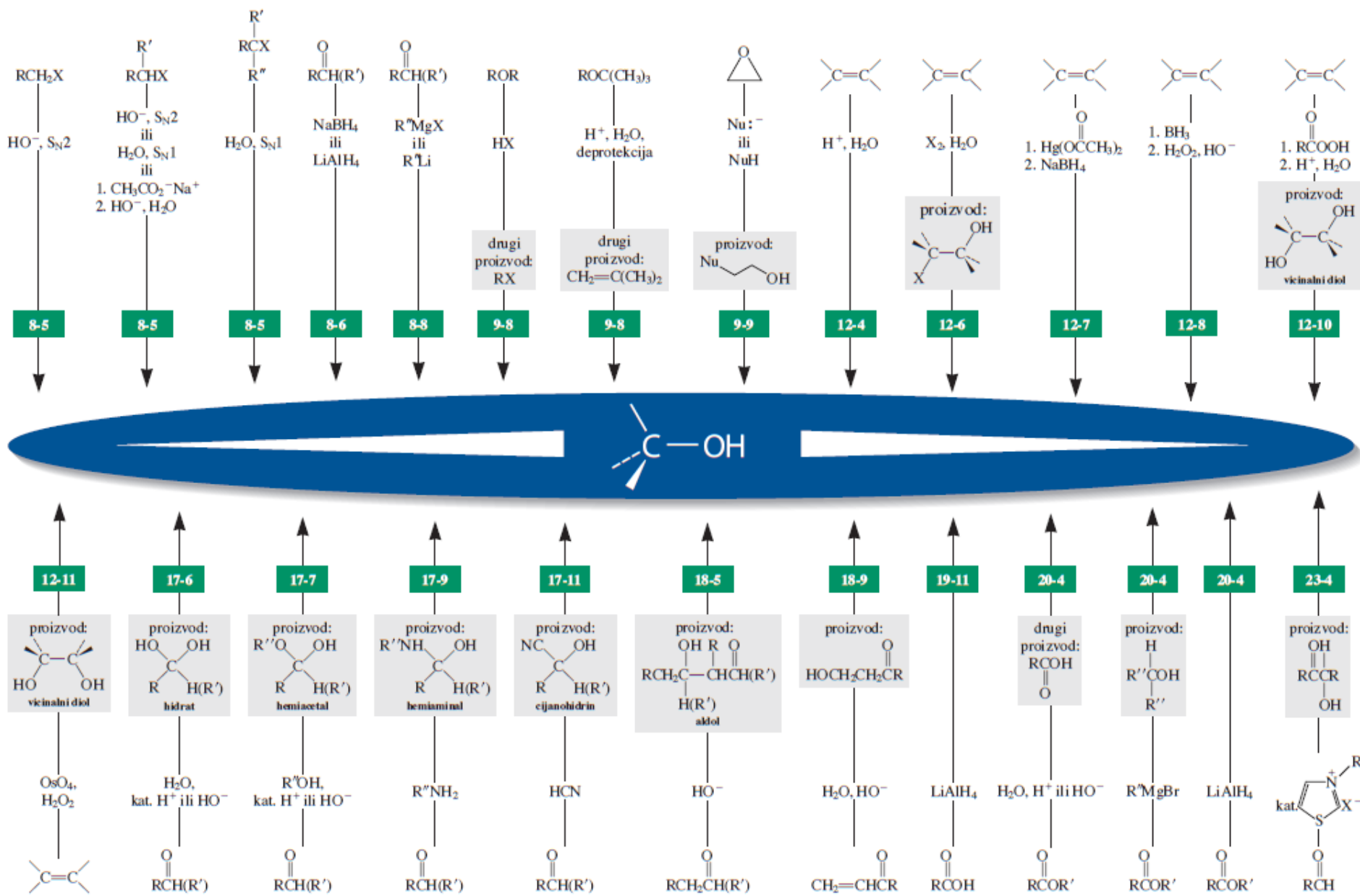

Reakcije alkilnitrogenovih i Grignard-ovih reagenasa redni broj odjeljka

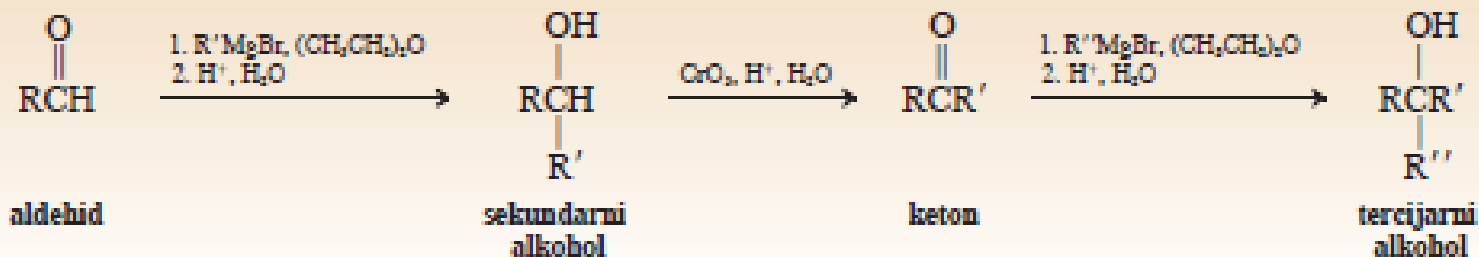
RLi ili RMgBr

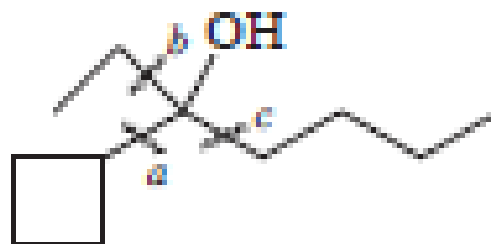

Korisna primena oksidacije alkohola u sintezi

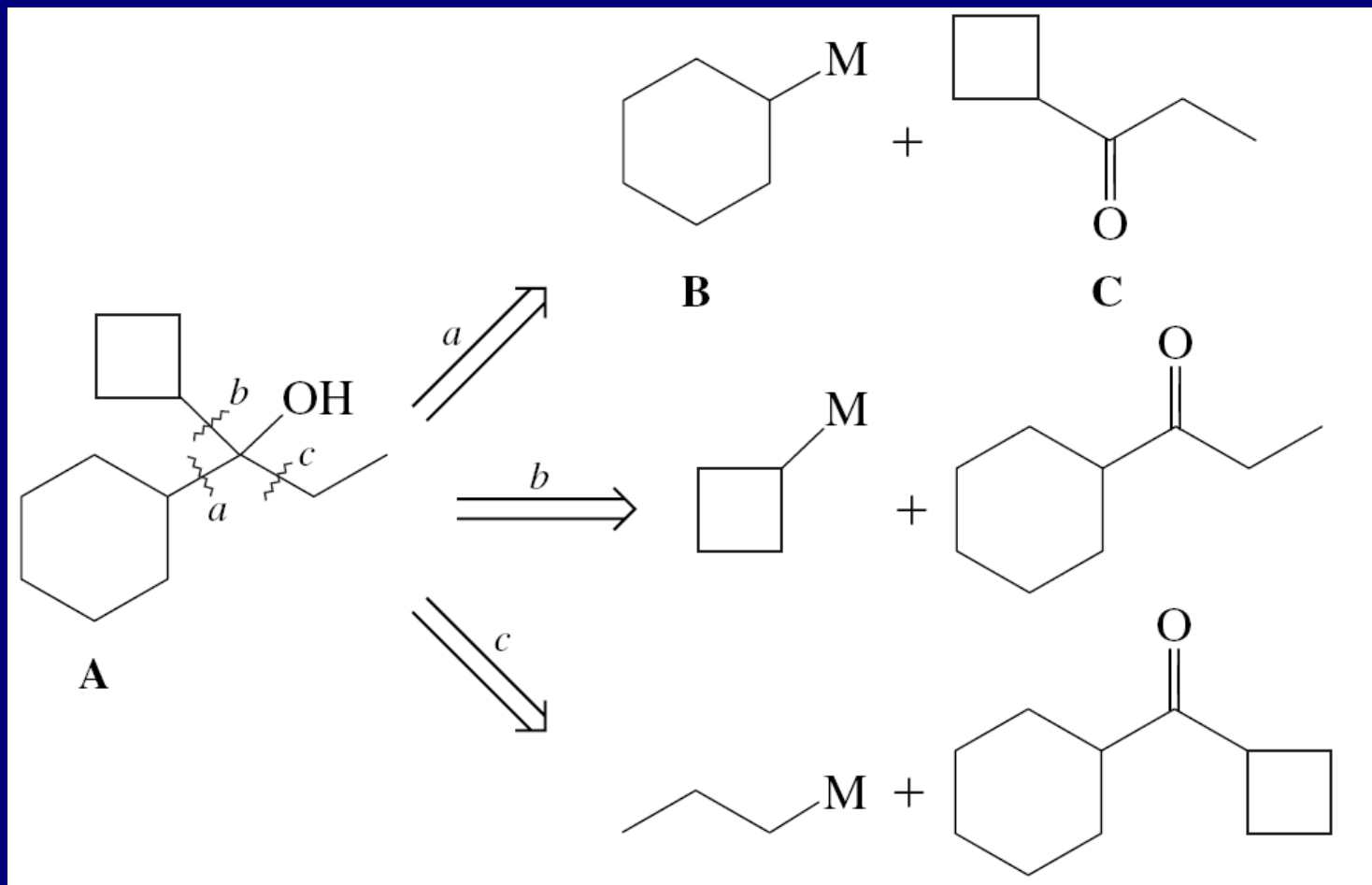
Vežba 8-17

Navedite retrosintetičku analizu sinteze 3-ciklobutil-3-heptanola, polazeći od jedinjenja koja sadrže četiri ili manje ugljenikovih atoma.

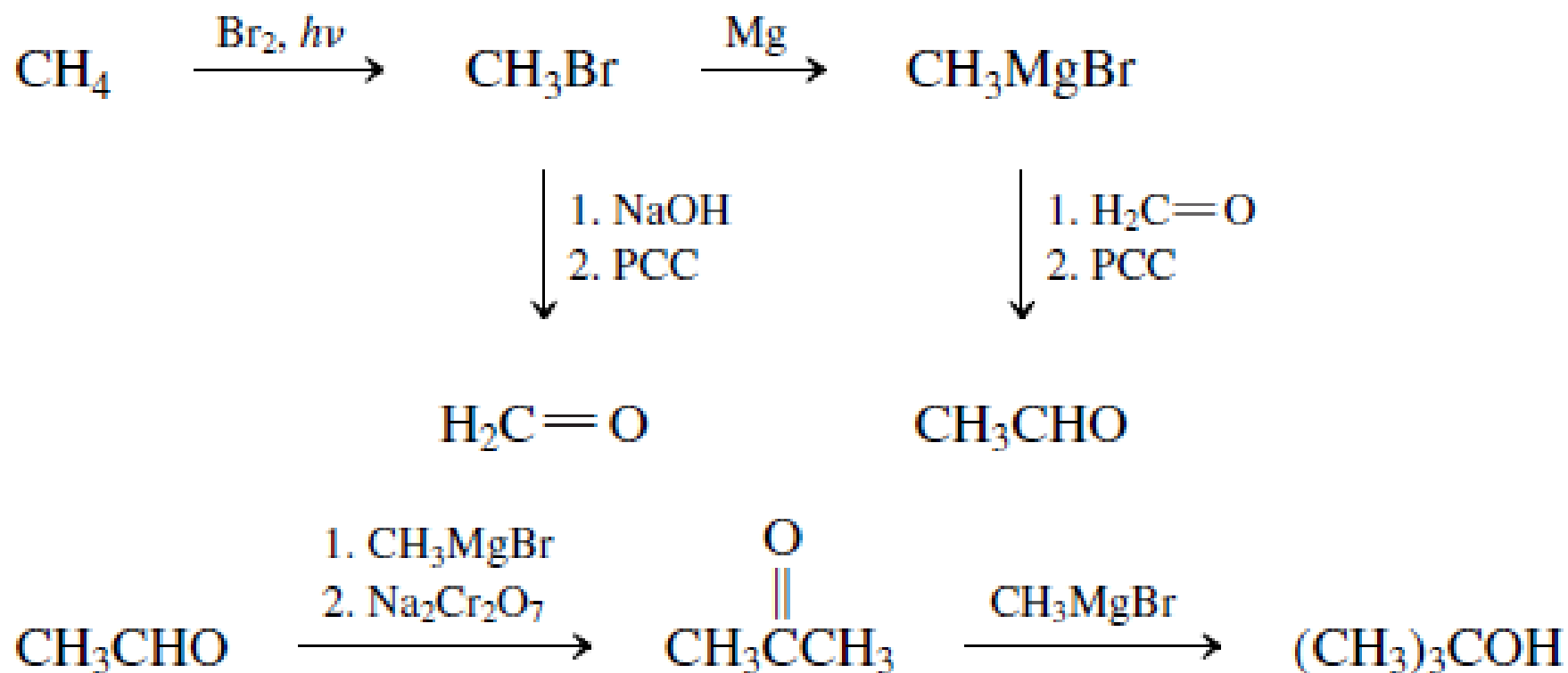
Problem:

8.19 Polazeći od cikloheksana i koristeći gradivne elementa koji sadrže četiri ili manje ugljenikovih atoma, uz sve druge neophodne reagense, formulišite sintezu tercijarnog alkohola A

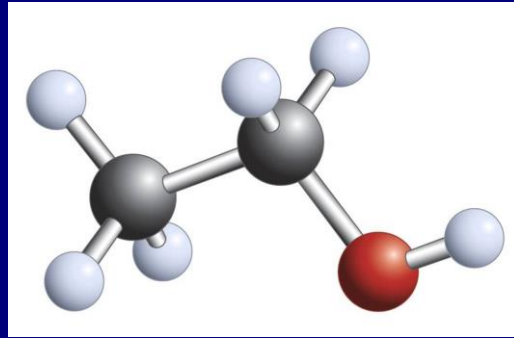

Vežba 8-17

Pokažite kako biste sintetisali 2-metil-2-propanol iz metana kao jedinog organskog polaznog materijala.

Etanol

Piće

hemikalija, gorivo

Količina alkohola u alveolarnom vazduhu proporcionalna je količini alkohola u krvi. Kada osoba izdahne, deo ovog vazduha koji sadrži alkohol se oslobađa kroz usta i nos. Alkometar meri količinu alkohola u dahu koristeći hemijsku reakciju za oksidaciju alkohola i proizvodnju električne struje koja se može meriti.

Postoje dve glavne vrste uređaja za alkotestiranje: uređaji sa gorivnim ćelijama i infracrveni uređaji.

Uređaji sa gorivim ćelijama koriste hemijsku reakciju koja uključuje etanol i kiseonik za proizvodnju električne struje koja je proporcionalna količini prisutnog alkohola.

Infracrveni uređaji koriste snop infracrvene svetlosti za merenje količine alkohola u dahu osobe.